

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Ресурсний потенціал банківських установ»

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи
ФС – 22м ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
_____ Хвостов Володимир Олександрович
«__» _____ 20__ р.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінанси, банківська справа та
страхування
_____ **Кравченко Вікторія Петрівна**
«__» _____ 20__ р.

Рецензент: завідувач кафедри економічної теорії,
маркетингу та економічної кібернетики, доктор
економічних наук, професор
_____ **Руслана ЖОВНОВАЧ**

м. Кропивницький

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування
Володимиру СИБІРЦЕВУ
здобувача вищої освіти економічного
факультету групи ФС-22М
(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»)
Хвостова Володимира Олександровича

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Ресурсний потенціал
банківських установ».

« 30 » червня 2023 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис) к.е.н., доцент **Вікторія КРАВЧЕНКО**

« 30 » червня 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

(підпис) д-р екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

« 30 » червня 2023 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний _____
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування _____
Ступінь вищої освіти магістр _____
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування» _____
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» _____
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська
справа та страхування» _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

« 04 » вересня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Хвостову Володимиру Олександровичу

(прізвище ім'я по батькові повністю)

1. Тема роботи _____ Ресурсний потенціал банківських установ _____
(назва)
2. Керівник роботи _____ Кравченко В.П. к.е.н., доцент _____
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 31.12.2023
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи
Розкрити особливості формування та управління ресурсним потенціалом українських банків та запропонувати шляхи його покращення.
Завдання:
- розглянути теоретичні засади ресурсного потенціалу банку;
- здійснити аналіз та оцінку ресурсного потенціалу в банківській системі України;
- надати оцінку ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ "ПриватБанк";
- запропонувати шляхи вдосконалення та перспективи розвитку ресурсного потенціалу в банках.
5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	<i>жовтень 2023 р.</i>	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	<i>жовтень 2023 р.</i>	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	<i>листопад 2023 р. листопад 2023 р. листопад 2023 р. грудень 2023 р.</i>	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	<i>грудень 2023 р.</i>	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	<i>грудень 2023 р.</i>	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	<i>грудень 2023р. – січень 2024 р.</i>	
7.	Відгук керівника	<i>грудень 2023 р. – січень 2024 р.</i>	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписки, опубліковані статті).	<i>грудень 2023 р. – січень 2024 р.</i>	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	<i>січень 2024 р.</i>	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	<i>січень 2024 р.</i>	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	<i>січень 2024 р.</i>	
12.	Захист роботи	<i>січень 2024 р.</i>	

Дата видачі завдання:

« 04 » вересня 2023 року

(підпис керівника)

Кравченко В.П.
(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 04 » вересня 2023 року

(підпис здобувача)

Хвостов В.О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Хвостов В.О. Ресурсний потенціал банківських установ. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2023.

У роботі розглянуто теоретичні та методичні засади формування ресурсного потенціалу банку. Розкрито сутність та економічне значення ресурсного потенціалу в банку. Поглиблено сутність ресурсного потенціалу у банку, означено його склад та структуру. Досліджено нормативно-правову основу регулювання ресурсної бази комерційних банків.

Надана оцінка ресурсного потенціалу в банківській системі України. Здійснено аналіз ресурсного потенціалу на прикладі АТ КБ "ПриватБанк" та встановлено його рівень. Оцінено ефективність формування та управління ресурсним потенціалом в банку та визначено стан залучених ресурсів.

Розроблено рекомендації до удосконалення механізму управління та контролю за формуванням ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанк». Механізм управління та контролю ресурсним потенціалом передбачає елементи комплексного підходу до управління ресурсами банку, із застосуванням основних блоків. Комплексний підхід до управління ресурсним потенціалом банку дасть можливість досягти максимального фінансового результату, знизити ризики, контролювати ліквідність.

Ключові слова: власний капітал, позикові кошти, залучені кошти, зобов'язання, ліквідність, ресурсна база, ресурсний потенціал, управління депозитними ризиками, фактори

ABSTRACT

Khvostov V.O. Resource potential of banking institutions. - Manuscript.

Master's thesis for obtaining the Master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2023.

The paper examines the theoretical and methodical foundations of the formation of the bank's resource potential. The essence and economic significance of the resource potential in the bank is revealed. The essence of the bank's resource potential was deepened, its composition and structure were defined. The normative and legal basis of the regulation of the resource base of commercial banks has been studied.

An assessment of the resource potential in the banking system of Ukraine is given. An analysis of the resource potential was carried out on the example of JSC CB "PrivatBank" and its level was determined. The effectiveness of the formation and management of the resource potential in the bank was evaluated and the state of the resources involved was determined.

Recommendations have been developed to improve the mechanism of management and control over the formation of the resource base of JSC CB "PrivatBank". The resource potential management and control mechanism provides elements of a comprehensive approach to the bank's resource management, using the main blocks. A comprehensive approach to managing the bank's resource potential will make it possible to achieve the maximum financial result, reduce risks, and control liquidity.

Keywords: equity capital, loan funds, borrowed funds, liabilities, liquidity, resource base, resource potential, deposit risk management, factors

ЗМІСТ

Вступ		
РОЗДІЛ	1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ
	1.1.	Сутність та економічне значення ресурсного потенціалу в банку
	1.2.	Джерела формування банківських ресурсів
	1.3.	Нормативно-правова основа регулювання ресурсної бази комерційних банків
РОЗДІЛ	2	АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВ УКРАЇНИ
	2.1.	Оцінка ресурсного потенціалу в банківській системі України
	2.2.	Аналіз стану ресурсного потенціалу в АТ КБ "ПриватБанк"
	2.3.	Оцінка ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ "ПриватБанк"
РОЗДІЛ	3.	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В БАНКАХ
	3.1.	Фактори, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом в банках
	3.2.	Удосконалення механізму управління та контролю за формуванням ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанк»
Висновки		
Список використаних джерел		

ВСТУП

Актуальність. Від рівня достатності ресурсного потенціалу банків значною мірою залежить стабільний розвиток вітчизняної економіки, який є основою для зростання інвестиційної активності в країні, подолання економічної кризи. Формування ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших завдань забезпечення економічного зростання. Банківська система повинна мати набір ресурсів, достатній як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарювання, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності. Їх здатність здійснювати повний спектр активних операцій і надавати послуги залежить від ефективності механізму формування, управління та прогнозування коштів, які можуть бути залучені в майбутньому і якими володіє банк на даний момент часу. Тому вирішення проблеми вибору прийомів і методів забезпечення адекватності ресурсного потенціалу банків набуває актуальності.

Дослідженню теоретичних і практичних особливостей формування та управління ресурсним потенціалом банків України присвячено чимало праць вітчизняних економістів і вчених. Зокрема, напрями формування достатнього обсягу ресурсного потенціалу та оцінки в сучасних установах, склад і структуру ресурсного потенціалу банків та їх вплив на ефективність діяльності банківських установ досліджували Ю. Онищенко, Ю. Онопрієнко, М. Мироненко, Ж. Довгань, О. Васюренко, І. Федосик та ін. Проте не достатньо досліджені фактори, що впливають на сучасний стан формування та управління ресурсним потенціалом банків України та механізм управління та контролю.

Об'єктом дослідження є процес управління ресурсним потенціалом АТ КБ "Приватбанк".

Предметом дослідження є теоретико-методологічні положення щодо оцінки ефективності формування та управління ресурсним потенціалом банків.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розкриття особливостей формування та управління ресурсним потенціалом українських банків, визначення основних негативних факторів, що впливають на нього в сучасних умовах та запропонувати шляхи їх покращення.

Для досягнення поставленої мети виконано наступні завдання:

- розглянуто теоретичні засади ресурсного потенціалу банку;
- здійснено аналіз та оцінку ресурсного потенціалу в банківській системі України;
- проведено фінансовий аналіз стану ресурсного потенціалу в АТ КБ "ПриватБанк";
- надано оцінку ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ "ПриватБанк";
- скомпоновано складові для ефективного управління ризиками при формуванні ресурсної бази в банках;
- запропоновано шляхи вдосконалення та перспективи розвитку ресурсного потенціалу в банках.

Методи дослідження. Для розкриття та з'ясування сутності ресурсного потенціалу банків використано структурно-функціональний метод та методи теоретичного узагальнення; аналіз та оцінку сучасного стану формування та розміщення банківських ресурсів на основі використання економіко-статистичних методів: порівняння, групування та методів фінансового аналізу; у процесі вивчення динаміки змін та встановлення взаємозв'язку між компонентами ресурсної бази застосовано графічний метод.

Інформаційна база роботи. Статистичну основу дослідження складають законодавчі та нормативні акти Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Національного банку України, Державного комітету статистики України, періодичних видань Національного банку України, річна звітність АТ КБ "ПриватБанк", наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячені проблемам ресурсного забезпечення банків України, електронні ресурси Інтернету з питань діяльності банків України.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з оптимізацією процесу формування та управління ресурсної бази АТ КБ "ПриватБанк". Безпосередньо в процесі дослідження одержано такі результати:

- отримало подальшого розвитку визначення сутності ресурсний потенціал банку;
- обґрунтовано фактори, які впливають на формування та управління ресурсним потенціалом в банках;
- визначено напрями збільшення депозитних ресурсів банку;
- удосконалено механізм управління та контролю за формуванням ресурсного потенціалу АТ КБ «ПриватБанк».

Практичне значення роботи полягає у тому, що одержані результати можуть використовуватись у процесі підвищення ефективності формування ресурсної бази вітчизняними банками.

Публікації. Результати дослідження дипломної роботи апробовані на міжнародній науково-практичній конференції: «Наука, освіта та суспільство у 21 столітті: Наукові ідеї та механізми реалізації», 4 серпня 2023 р. Кошице, Словаччина.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКУ

1.1. Сутність та економічне значення ресурсного потенціалу в банку

Розглядаючи економічний зміст ресурсів комерційних банків, варто зазначити, що вони є своєрідним товаром, оскільки їх можна купити (залучити), а значить, вони мають споживну вартість. Вони також можуть бути продані (розміщені), що означає, що вони можуть функціонувати як капітал, тобто можуть генерувати відповідний дохід у вигляді відсотків. У зв'язку з цим ресурсну базу комерційного банку можна трактувати як сукупність коштів, мобілізованих банком на умовах запозичень (у тому числі субординованого боргу) та зобов'язань для їх подальшого вигідного розміщення серед юридичних і фізичних осіб із збереженням ліквідності [4].

Проте в економічній літературі зустрічаються різні думки та погляди на тлумачення сутності цього поняття. Досить часто поняття «банківські ресурси» вживають як синонім понять «банківський капітал» і «власний капітал банку».

Так, О. Васюренко та І. Федосік: «під ресурсним потенціалом розуміють сукупність усіх фінансових ресурсів банку, що знаходяться в його безпосередньому розпорядженні, та коштів, які потенційно можуть бути залучені банком у результаті ефективної повномасштабної банківської діяльності (діяльність, що сприяє збільшенню кількості клієнтів, кількості та якості банківських послуг) або збільшується чи втрачається у разі активних операцій» [5, С. 97-101].

А. Мороз і М. Савлук: «під ресурсним потенціалом банку розуміють потенційну здатність установи формувати свої ресурси». Кредитний потенціал банківської системи – це обсяг нової грошової маси, який банки можуть пустити в обіг шляхом надання нових кредитів підприємствам і компаніям, а також фізичним особам» [28, С. 150].

Під ресурсним потенціалом банку А. Єпіфанова: «пропонує розуміти власні, залучені та позикові кошти банку, що перебувають у його безпосередньому розпорядженні та використовуються на його розсуд для здійснення банківської діяльності» [14, С. 89]. Таким чином, ресурсний потенціал формують складові власного, залученого та позикового капіталу, які банк може залучати на фінансовому ринку та використовувати з метою активних і пасивних операцій.

Під ресурсним потенціалом Ж. Довгань: «пропонує розуміти граничні можливості банку з формування своїх ресурсів, тому ресурсний потенціал – це максимальні ресурси, які банк може залучити на фінансовому ринку. Це залежить від монетарної політики центрального банку, стану фінансового ринку та здатності банку купувати та перекуповувати ресурси на ньому, а також від якості активів. При цьому розмір капіталу банку є фактором, що забезпечує створення ресурсного потенціалу та його розширення. Ресурсна база – це сукупність банківських ресурсів, які банк мобілізував на фінансовому ринку і які знаходяться в його розпорядженні на певний момент часу» [13, С. 7].

Розглядаючи підходи до визначення потенціалу банків, слід зазначити, що теоретичними напрямками дослідження цієї категорії є [18, С. 205-209]:

- 1) ресурсний підхід - ресурси визначають можливості або потенціал підприємства;
- 2) функціональний підхід - усі види діяльності підприємства визначають його потенціал;
- 3) інституційний підхід – потенціал підприємства визначається можливостями та здібностями, досвідом, знаннями персоналу з певними інтелектуальними та морально-етичними якостями.

Розкриття економічної сутності ресурсного потенціалу банку (ресурсного потенціалу банку) передбачає визначення того, наскільки банки можуть бути своєчасно, достатньо, ефективно та надійно забезпечені ресурсами, необхідними для їх функціонування та розвитку.

З огляду на викладене, можна погодитися з визначенням банківських ресурсів: власний капітал та залучений і позиковий капітал банку на грошовому ринку, який використовується для здійснення повного комплексу активних операцій і надання послуг з метою отримання прибутку».

Ресурсний потенціал банку відображено на (рис. 1.1) [25, С. 17-19].

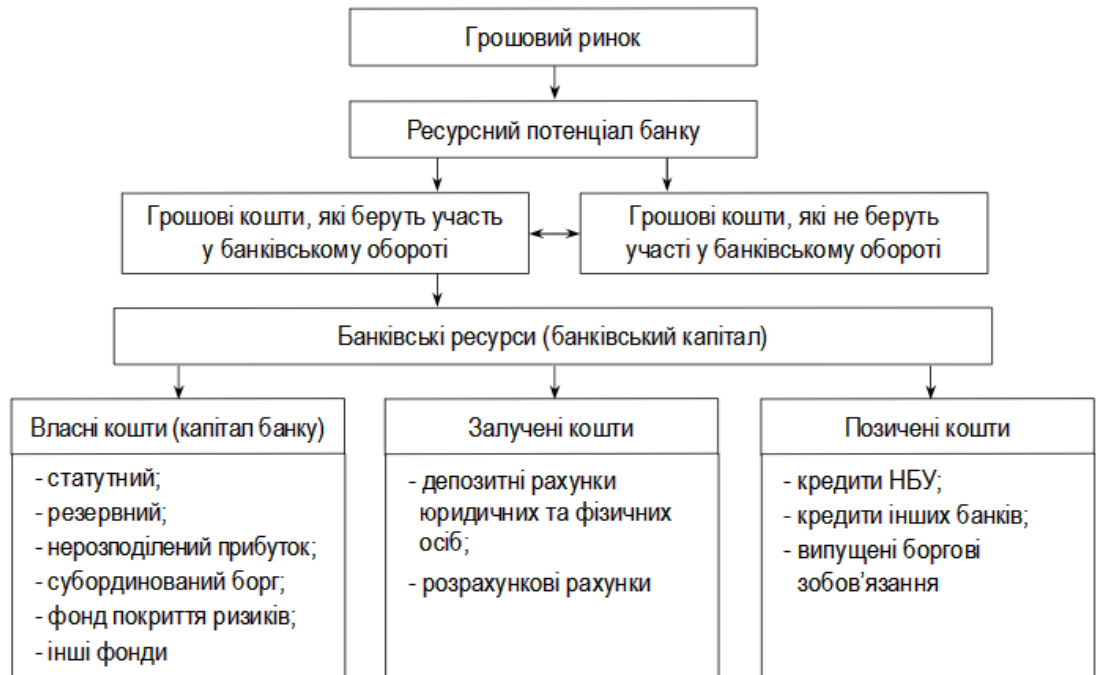

Рис. 1.1. Структура ресурсного потенціалу банку

Джерело:[25]

Ресурсний потенціал залежить від грошово-кредитної політики центрального банку, стану фінансового ринку та здатності банку купувати та перекуповувати на ньому ресурси, а також від якості активів. Водночас капітал банку є фактором, що забезпечує створення ресурсного потенціалу.

Ресурсна база характеризує здатність банків залучати кошти грошового ринку, які вже залучені або ще не залучені до банківської діяльності та грошового обороту, що створює основу для розширення банківської діяльності. Ресурсний потенціал — це максимальні ресурси, які банк може залучити на фінансовому ринку.

Є кілька аспектів ресурсного потенціалу. Насамперед ресурсний потенціал використовується для реалізації внутрішніх можливостей банку щодо організаційної структури та розвитку. Сюди ж входять і можливості банку за масштабом діяльності. У цьому випадку ресурсний потенціал

забезпечує отримання банком більшої частини прибутку. Не менш важливим є гарантійний аспект ресурсного потенціалу. Це пов'язано зі здатністю захищати клієнтів банку. Кінцевою метою створення ресурсного потенціалу вітчизняних банків має стати підвищення прибутковості при зниженні ризику та забезпеченні ліквідності.

Основні складові поняття “ресурсний потенціал банку” подано на рис 1.2. [27, С. 164-169].

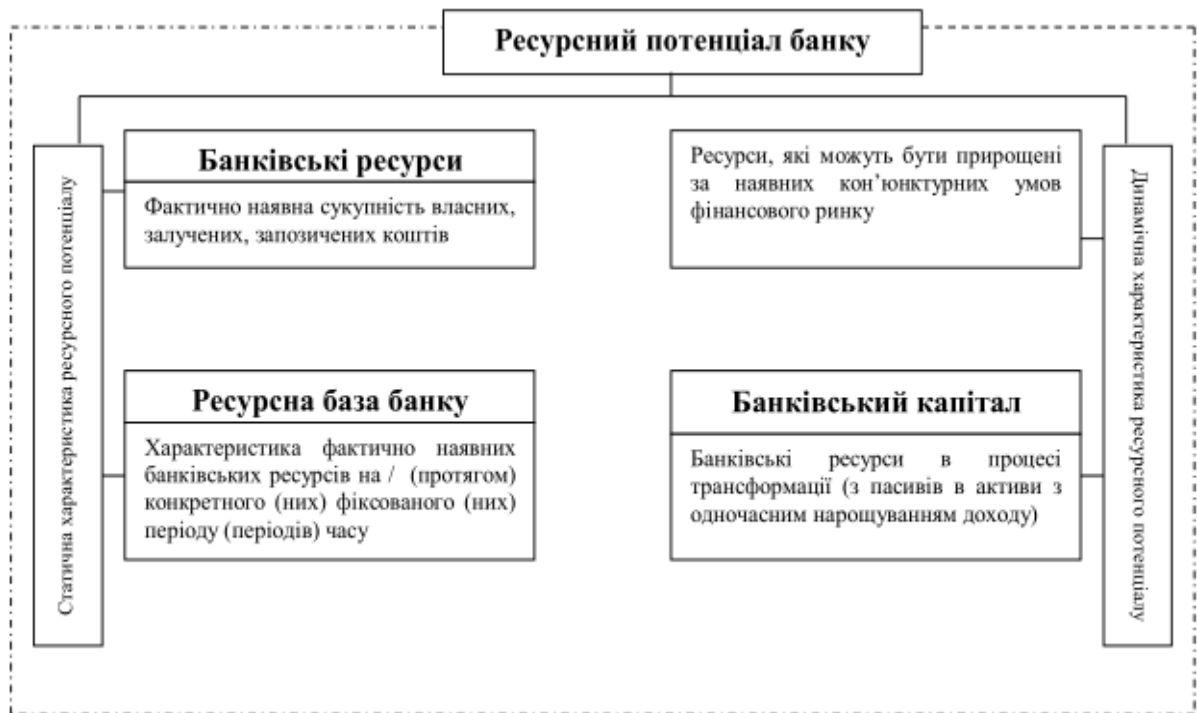

Рис 1.2. Основні складові поняття “ресурсний потенціал банку”

Джерело: [27]

Сукупність ресурсів комерційного банку створює основу для формування його ресурсного потенціалу, оскільки ресурсна система більше пов'язана з описом ресурсних потоків, що використовуються в процесі діяльності, тоді як ресурсний потенціал передусім передбачає можливість отримання джерела ресурсів та їх розвиток.

Економічне значення ресурсного потенціалу банку проявляється в:

1. Забезпечення банків обсягом і структурою ресурсів, необхідних для їх функціонування.

2. Стимулювання економічного зростання країни шляхом кредитування потреб суб'єктів господарювання за рахунок акумульованих ресурсів.

3. Збереження довгострокових конкурентних переваг банків шляхом визначення перспективних методів формування ресурсів та напрямків їх ефективного використання, а також підвищення конкурентоспроможності банківської системи шляхом адаптації кращого зарубіжного досвіду організації банківської діяльності.

4. Інтеграція у світову фінансову систему через вихід українських банків на міжнародні ринки капіталу та залучення іноземних інвестицій у вітчизняну банківську систему.

5. Інформаційно-аналітичне обґрунтування розробки та реалізації стратегії формування ресурсного потенціалу.

6. Забезпечення адаптації вітчизняних банків до змін ринкового середовища.

7. Визначення напряму стратегічного розвитку банківської системи України шляхом реалізації банками відповідної ресурсної політики [50].

Ресурсна політика — сукупність елементів банківської політики, за допомогою яких банк залучає ресурси на фінансовому ринку та розміщує їх серед позичальників.

Ресурсну політику банку також можна розглядати як систему заходів, що здійснюються банком для визначення найбільш ефективних шляхів формування та розширення ресурсної бази та використання наявних банківських ресурсів.

Основними напрямками ресурсної політики банку є:

- акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання;
- формування власного капіталу банку;
- розміщення банківських ресурсів за напрямками їх найбільш ефективного використання з метою максимізації прибутку.

Розглядаючи ці напрямки ресурсної політики банку, слід зазначити, що перші два пов'язані з накопиченням ресурсів банку (депозитів, залучених і

власних коштів), а третій передбачає трансформацію цих пасивів у кредити та інвестиції, що створює промислово-торговельний капітал [50].

1.2. Джерела формування банківських ресурсів

Формування ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших завдань забезпечення економічного зростання. Банківська система повинна мати достатні ресурси для задоволення поточних потреб суб'єктів господарювання, а також для розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів, підтримки власної ліквідності.

На рис. 1.3 наведено схему, що ілюструє види операцій банку, вони є обов'язковими, тому їх називають базовими операціями [28].

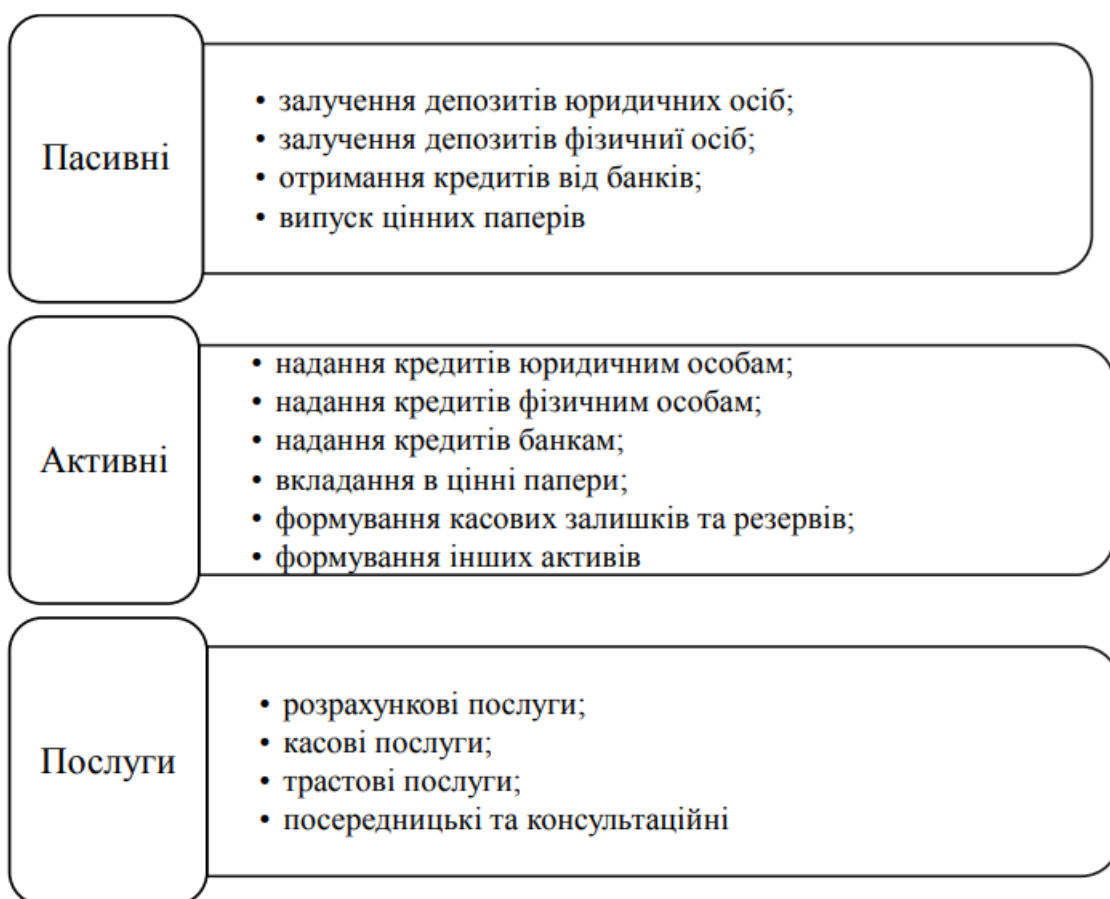

Рис. 1.3. Класифікація операцій комерційного банку

Джерело: [28]

Основним джерелом банківських ресурсів є залучені кошти, які в середньому по банківській системі України складають 80% загальних ресурсів, а решта (20%) – власний капітал [25].

Переважна більшість ресурсів комерційного банку формується за рахунок позикового, а не власного капіталу. Таким чином, співвідношення між власними і позиковими коштами становить 1:20.

Залучений капітал (кошти) — це кредиторська заборгованість банку, що виникає внаслідок попередніх операцій і підлягає погашенню протягом певного періоду часу (рис. 1.4).

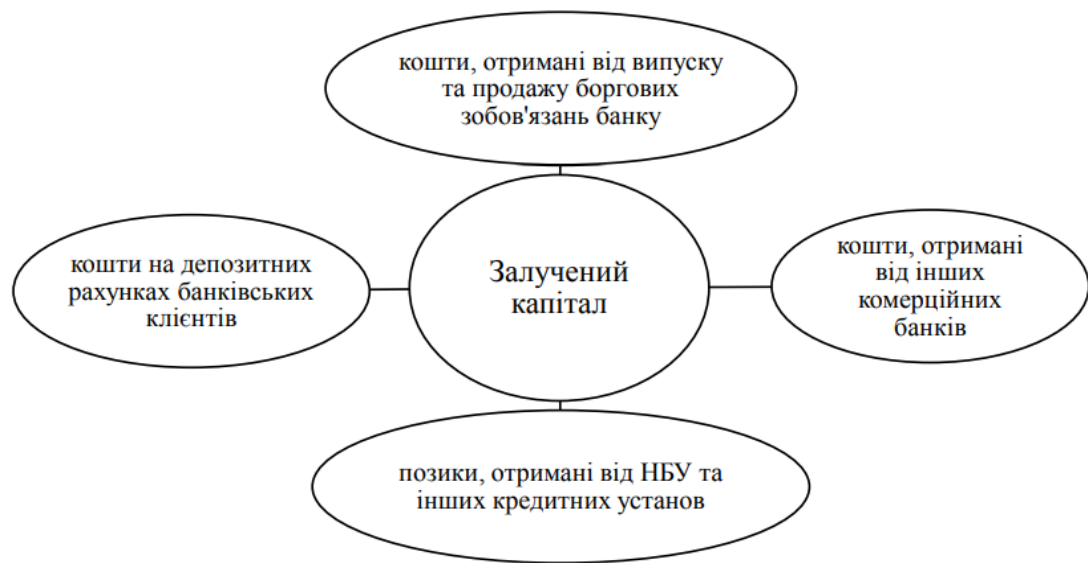

Рис. 1.4. Структура залученого капіталу банку

Джерело:[47]

Операції із залучення коштів визначають розмір банківських ресурсів, а отже, і сферу діяльності комерційних банків. У свою чергу, вигідне розміщення ресурсів сприяє підвищенню прибутковості та ліквідності комерційних банків, забезпеченню їх економічної незалежності та стабільності.

Ресурси комерційного банку — це сукупність грошових коштів, які є в розпорядженні банку і використовуються ним для кредитування, інвестування та інших активних операцій. За джерелами формування банківські ресурси поділяються на власні та залучені [29, С. 7-9].

Власні кошти банку включають статутний капітал, резервний та інші фонди, резерви на покриття різних ризиків, нерозподілений прибуток. До позикових коштів належать кошти на депозитних рахунках клієнтів банків, кредити, отримані від інших банків, а також кошти, отримані від інших кредиторів.

У сучасних умовах формування залучених банківських ресурсів може здійснюватися двома основними шляхами: через депозитні операції та отримання кредитів на грошовому ринку. Іншим джерелом поповнення ресурсів комерційних банків є міжбанківське кредитування [24].

Враховуючи специфіку діяльності комерційного банку, він працює переважно із залученими ресурсами, основну масу яких становлять депозитні ресурси. Від ефективності управління формуванням депозитної бази залежить стабільність і надійність ресурсної бази банку, прибутковість його діяльності та подальший розвиток банківської установи.

Дослідження сутнісних аспектів поняття «депозитні ресурси» показало, що на сьогодні в науково-методичній літературі існує досить широкий підхід до його трактування (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Зміст поняття «депозитні ресурси»

Автор	Визначення
Спіфанов А.О., Сало І.В., Маслак Н.Г.	Ресурси, залучені з депозитних джерел, являють собою тимчасово вільні кошти фізичних і юридичних осіб (залишки коштів на поточних рахунках різних категорій клієнтів, кошти на депозитних (депозитних) рахунках на вимогу та строк.
Васюренко О.В.	це сукупність залучених банком ресурсів, які забезпечують його необхідні резерви відповідно до вимог законодавства та забезпечують, крім цих резервів, основний обсяг коштів для кредитування.
Ярошенко С.П., Сало І.В., Крухмаль О.В., Кобичева О.С.	це сукупність коштів клієнтів банку, залучених банком на договірних засадах на певний строк або без зазначення такого строку, які підлягають виплаті власникам з процентами або без процентів і забезпечують банку необхідний обсяг коштів для здійснення активних операцій та виконання банком нормативних вимог відповідно до законодавства.
	.

Фролов С.М.	це кошти, що вносяться в банк фізичними та юридичними особами на визначені рахунки і використовуються ними відповідно до режиму рахунку та банківського законодавства
Мороз А.М.	це сукупність коштів, які знаходяться в його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій.
Абралова Н.А.	це сукупність залучених банком ресурсів, які забезпечують його необхідні резерви відповідно до вимог законодавства та забезпечують, крім цих резервів, основний обсяг коштів для кредитування.
Міщенко В.І, Слав'янська Н.Г.	це сукупність зобов'язань і капіталу, що належать постачальникам коштів, або, інакше кажучи, ресурси комерційного банку - це сукупність коштів, які знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення своїх операцій.
Вовчак О.Д., Череп А.В.	це сукупність грошових коштів, які знаходяться в його розпорядженні і використовуються ним для здійснення активних та інших операцій.
Демківський А.В.	це сукупність коштів, акумульованих банком на різних рахунках клієнтів у формі депозитів, або міжбанківських кредитів, або централізованих ресурсів, придбаних на грошовому ринку.
Петрука О.М.	це кошти, що надаються фізичними та юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією відповідно до чинного законодавства України, нерезиденту на чітко визначений строк та під процент та оформлюються відповідним договором, та залишки коштів на поточних рахунках.

Джерело: [12,14,28,30]

Структура формування джерел банківських ресурсів представлена на рис. 1.5.

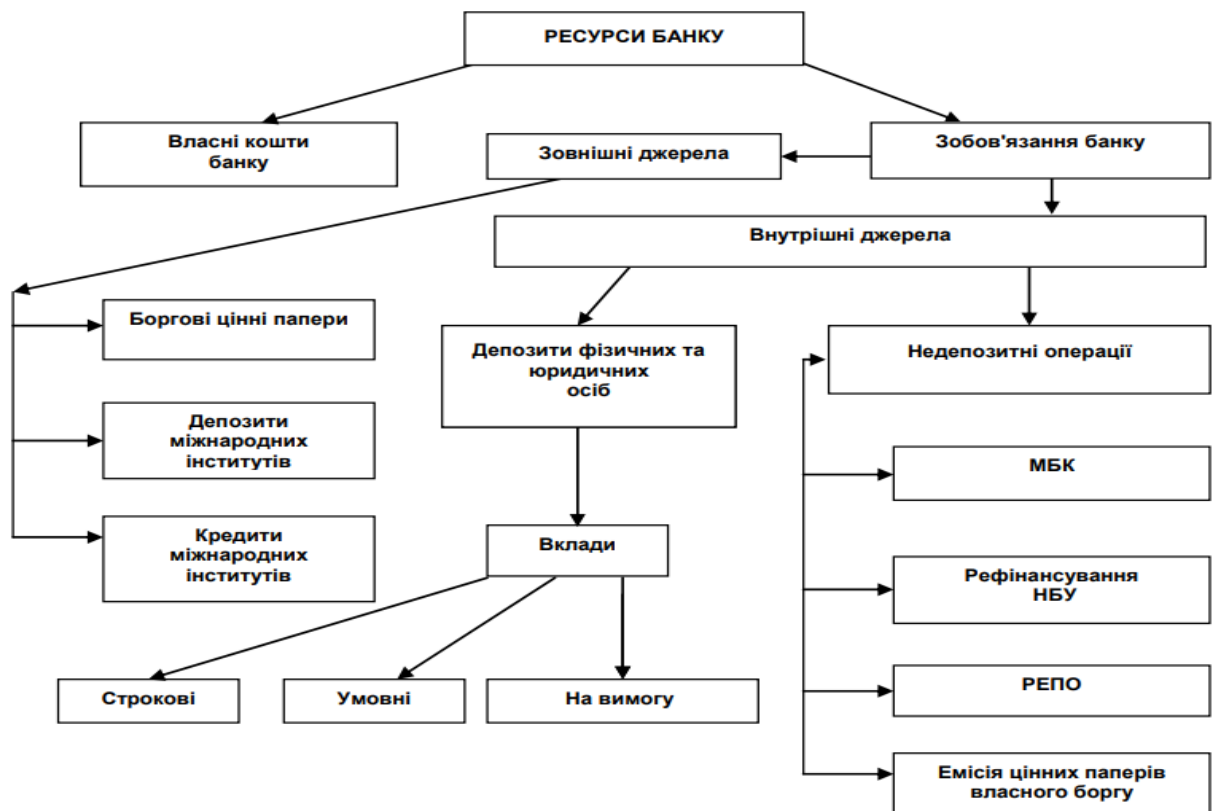

Рис. 1.5. Структура формування джерел банківських ресурсів

Джерело:[12]

Ресурсна база банку - це сукупність фінансових ресурсів, що складається з власних, залучених і залучених коштів, які перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для виконання своїх функцій і операцій.

Для більш детального пояснення цього поняття розберемо особливості кожної складової, що разом формують ресурсну базу банків.

Таким чином, власний капітал банку – це кошти, внесені акціонерами та засновниками банку з метою забезпечення його економічної незалежності та фінансової стабільності протягом усього періоду його діяльності [6].

Позикові ресурси банку - це кошти, які банк позичив на міжбанківському ринку, у центрального банку або шляхом продажу власних боргових зобов'язань на грошовому ринку.

Залучені кошти банку є основним джерелом ресурсів банку, які використовуються для активних операцій. Основою діяльності будь-якого банку є депозитні ресурси. Позикові кошти є більш привабливими для

банківських установ, оскільки банк займає активну позицію та визначає низку ключових моментів, на яких він зосереджується, тому вони займають лідируюче місце в ресурсній базі банків.

У науково-методичній літературі систематизовано існуючі підходи до класифікації депозитних ресурсів банків (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Класифікація депозитних ресурсів банків

№	Класифікаційна ознака	Вид
1	За категоріями вкладників	- кошти фізичних осіб; - кошти юридичних осіб; - кредитні установи; - суб'єкти господарської діяльності
2	За валютою	- у національній валюті; - в іноземній валюті
3	За ознакою резидентності	- депозитні ресурси резидентів; - депозитні ресурси нерезидентів
4	За способом оформлення	- іменні депозити; - вклади на пред'явника
5	За способом залучення (згідно з підтверджуючим документом)	- вклади залучаються шляхом укладення депозитного договору; - вклади надаються через депозитний (ощадний) сертифікат; - депозити залучаються шляхом випуску пластикової картки (корпоративної/фізичної особи); - вклади залучаються шляхом оформлення ощадної книжки
6	За способом вилучення:	- умовні
7	За цільовим призначенням	- гарантійні; - дохідні.
8	За умовами використання коштів	- депозитні ресурси з розміщенням до запитання; - строкові депозитні ресурси
9	Згідно з умовами залучення	- депозитні ресурси, залучені на класичних умовах; - депозитні ресурси, що мають додаткові умови залучення
10	З нарахуванням відсотків	- нарахування простих відсотків; - розрахунок складних відсотків
11	За терміном залучення:	- на певний термін; - без зазначення такого терміну

Джерело:[7]

Класифікаційні ознаки, наведені в таблиці 1.1, дають змогу визначити рівень стабільності та надійності бази родовищ, походження ресурсів певного виду та вжити заходів щодо виконання показників по кожному виду.

1.3. Нормативно-правова основа регулювання ресурсної бази комерційних банків

Зміст правового регулювання та його вплив на суспільні відносини в банківській сфері визначаються економічними факторами. Право надає господарській діяльності юридичної форми, закріплює реальні відносини. Від успішного проведення науково обґрунтованих реформ залежить рівень добробуту людей. Банківська система в умовах ринкових відносин активно зберігає кошти суб'єктів господарювання та громадян шляхом здійснення розрахунків і платежів, сприяє реформуванню економіки України [15].

Банківська діяльність, відіграючи самостійну роль у фінансово-кредитних відносинах, сформувала власний реальний сектор відносин і знайшла свій предмет правового регулювання, оскільки кредитний механізм контролюється державою і не може обійтися без створення розгалуженої системи норми і, відповідно, правовідносини, що охоплюються поняттям банківського права.

Законодавство визначає статус Національного банку України, комерційних банків і фінансових установ, їх правосуб'єктність і правовий режим банківської діяльності.

З метою забезпечення економічних умов сталого функціонування національної банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів комерційних банків, а також відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» розділу III глави 6 Національний Банк України встановлює такі обов'язкові економічні нормативи та резервні фонди для всіх комерційних банків. Розглянемо, які нормативи встановлені для обов'язкового дотримання комерційними банками: [15]

- достатність регулятивного капіталу банку (Н1);
- достатність (платоспроможність) регулятивного капіталу (Н2);
- достатність капіталу (Н3);
- миттєва ліквідність (Н4);

- поточна ліквідність (H5);
- співвідношення високоліквідних активів до оборотних активів банку (H6);
- максимальний ризик на одного позичальника (H7);
- максимальний розмір великих кредитних ризиків (H8);
- максимальний розмір кредитів, гарантій та порук, що надано одному інсайдеру (H9);
- максимальна сукупна сума кредитів, гарантій та порук, наданих інсайдерам (H10);
- норматив інвестування в цінні папери окремо по кожній установі (H11);
- Норматив загального обсягу інвестицій (H12).

Регулятивний капітал банку складається з основного (першого рівня) капіталу та додаткового (другого рівня) капіталу.

Основний капітал вважається більш незмінним, непереказним, непереказним, повинен повністю покривати поточні збитки.

Додатковий капітал є менш постійним і може змінюватися.

Коефіцієнт достатності регулятивного капіталу/платоспроможності (H2)

Коефіцієнт достатності регулятивного капіталу (коефіцієнт платоспроможності) відображає здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, що впливають з торгових, кредитних або інших грошових операцій. Чим вище значення нормативу адекватності регулятивного капіталу, тим більшу частку ризику беруть на себе власники банку; і навпаки: чим нижче значення коефіцієнта, тим більшу частку ризику беруть на себе кредитори/вкладники банку. Норматив адекватності регулятивного капіталу встановлюється з метою запобігання надмірному перенесенню кредитного ризику та ризику неповернення банком активів банку своїм кредиторам/вкладникам.

Норматив адекватності регулятивного капіталу визначається як відношення регулятивного капіталу банку до загальних активів та окремих

позабалансових інструментів, зважених на кредитний ризик та зменшених на суму відповідних резервів під активні операції.

Норматив адекватності основного капіталу (Н3) Норматив адекватності основного капіталу встановлюється для визначення здатності банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних втрат, які банк може понести в процесі своєї діяльності в залежності від розміру різних ризиків.

Норматив адекватності основного капіталу банку розраховується як відношення основного капіталу до загальних активів банку, зменшеного на суму відповідних резервів під активні операції банків.

Для розрахунку нормативу достатності капіталу загальна сума основного капіталу коригується (зменшується) на суму

- занижені резерви на можливі збитки за активними операціями банків;
- нематеріальні активи за вирахуванням суми амортизації;
- капітальні інвестиції в нематеріальні активи;
- збитки минулих років та збитки минулих років, що очікують затвердження;
- збитки поточного року.

Норматив миттєвої ліквідності (Н4) Норматив миттєвої ліквідності встановлюється для контролю здатності банку забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань високоліквідними активами (грошовими коштами в касі та на коррахунках).

Коефіцієнт миттєвої ліквідності визначається як відношення грошових коштів у касі та на кореспондентських рахунках до зобов'язань банку, облікованих за поточними рахунками.

Стандартне значення коефіцієнта Н4 має бути не менше 20 відсотків.

Коефіцієнт поточної ліквідності (Н5) Коефіцієнт поточної ліквідності встановлюється для визначення балансу строків погашення та суми ліквідних активів і зобов'язань банку.

Для розрахунку коефіцієнта поточної ліквідності враховуються вимоги та зобов'язання банку з кінцевим терміном погашення до 30 днів (включно).

Коефіцієнт поточної ліквідності визначається як співвідношення основних і вторинних ліквідних активів до зобов'язань банку з відповідними строками погашення[18].

НБУ також встановлює норми обов'язкового резервування активних і пасивних операцій комерційних банків.

НБУ встановлює обов'язкові резервні вимоги для банків та інших фінансових установ. В той самий час:

1) розмір обов'язкових резервів встановлюється єдиним для банків і фінансових установ у відсотках до загальної суми залучених банком коштів у національній та іноземній валюті;

2) для різних видів зобов'язань можуть встановлюватися різні норми резервування;

3) рішення про збільшення резервних вимог набирає чинності не раніше ніж через 10 днів з дня його опублікування.

Ці економічні показники регулюються Інструкцією "Про порядок регулювання та аналізу діяльності комерційних банків". Він заснований на останніх вимогах Базельського комітету, які включають 25 основних принципів, яких необхідно дотримуватися для ефективної роботи системи банківського нагляду.

Принципи Базельського комітету є мінімальними вимогами до організації банківського нагляду, і тому в багатьох випадках виникає необхідність доповнити їх іншими заходами, розробленими для конкретних умов і ризиків, притаманних фінансовим системам окремих країн.

Для посилення контрольних функцій Національного банку України щодо нагляду за комерційними банками, забезпечення їх фінансової надійності, захисту інтересів їх вкладників та акціонерів тощо необхідно розширити перелік економічних нормативів діяльності комерційних банків.

Відповідно до вимог Законів України "Про Національний банк України" та "Про банки і банківську діяльність" та з метою забезпечення стабільної роботи банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками

НБУ створив ряд обов'язкових стандартів для комерційних банків, з більш конкретною увагою до стандартів капіталу та ліквідності [16]:

Відповідно до ст. 36 Закону України "Про банки і банківську діяльність" - Комерційні банки зобов'язані створювати резервні та інші фонди для покриття різних ризиків за активними операціями та своїми зобов'язаннями. Постанова НБУ № 319 "Про додаткові заходи для банків" від 11 жовт. 2008 р. введено мораторій на дострокове зняття коштів з депозитних рахунків [15].

Таким чином, як зазначалося вище, нормативно-правова база регулювання ресурсної бази комерційних банків включає: Закон України «Про банки і банківську діяльність», Закон України «Про Національний банк України», Постанови Кабінету Міністрів від України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю", та Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Положення, інструкції та постанови НБУ та інших органів законодавчої влади, що регулюють банківську сферу відповідно до законодавства України (табл. 1.3) [15, 16, 17].

Таблиця 1.6.

Нормативні акти, щодо регулювання ресурсної бази комерційних банків

№	Назва, № і дата прийняття	Короткий зміст
1.	Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 7.12.2000р. [18]	Цей Закон визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні та правові засади створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків. Метою цього Закону є законодавче забезпечення стабільного розвитку та діяльності банків в Україні та створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку української економіки та підтримки вітчизняного виробника.
2.	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №29, від 16.04.1991р. [32]	Закон містить загальні положення, визначені терміни, принципи зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкти та види діяльності. Визначається, хто має право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Уточнено основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
3.	Закон України «Про Національний банк України» №679, від 20.05.1999р. [19]	Закон визначає загальні положення, порядок формування та повноваження правління Національного банку. Охарактеризовано організаційні основи та структуру НБУ. Зазначаються зв'язки з Президентом

		України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України. Він описує, як здійснюються операції національного банку, банківське регулювання та банківський нагляд.
4.	Закон України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» № 17 ,від 25.11.1993р. [32]	Цей Закон встановлює режим валютних операцій на території України, визначає загальні принципи валютного регулювання, повноваження державних органів і функції банків та інших фінансових установ України щодо регулювання валютних операцій, права та обов'язки суб'єкти валютних відносин, порядок валютного контролю, відповідальність за порушення валютного законодавства.
5.	Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» №10, від 28.08.2001р. [21]	Інструкція "Про порядок регулювання та аналізу діяльності комерційних банків" вводиться з метою посилення контрольних функцій Національного банку України під час здійснення нагляду за діяльністю комерційних банків, забезпечення їх фінансової надійності та захисту інтересів банків. їх вкладники та акціонери. Інструкцію "Про порядок регулювання та аналізу діяльності комерційних банків" розроблено на основі Закону України "Про банки і банківську діяльність", відповідно до чинного законодавства України, нормативно-правових актів НБУ.

Джерело: побудовано автором

НБУ також встановлює норми обов'язкового резервування активних і пасивних операцій комерційних банків.

Суть цього інструменту полягає в наступному: банк зобов'язаний резервувати кошти на своєму кореспондентському рахунку в розмірі, визначеному як певний відсоток його зобов'язань (резервні вимоги). Ця сума повинна сформуватися в середньому за період бронювання. Іншими словами, якщо банк не зарезервував певну суму коштів в один день, він повинен зарезервувати більше на наступний. Механізм усереднення дозволяє банку гнучко управляти своєю ліквідністю. Це допомагає згладити можливі ринкові (непередбачувані) коливання ліквідності, забезпечуючи при цьому ефективне використання самого інструменту за призначенням – обмеження надлишкової ліквідності в банківській системі.

Для всіх банків діють єдині стандарти та порядок визначення, формування та збереження обов'язкових резервів. НБУ може встановлювати диференційовані резервні вимоги для різних видів зобов'язань.

НБУ встановлює обов'язкові резервні вимоги для банків та інших фінансових установ. Розмір обов'язкових резервів встановлюється єдиним для банків і фінансових установ у відсотках до загальної суми залучених банком коштів у національній та іноземній валюті;

У 2019 році НБУ встановив норму резервування за всіма гривневими та валютними депозитами до запитання в банках на рівні 6,5%, а за строковими – 3%.

Відповідне рішення закріплено в постанові Національного банку України (НБУ) від 18 грудня № 820, в якій йдеться «Установити такі норми обов'язкових резервів для формування банками обов'язкових резервів: кошти до запитання юридичних та фізичних осіб». у національній та іноземній валютах та кошти на поточних рахунках – 6,5; строкові вклади та вклади юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах – 3,0» [19].

Чинними нормами обов'язкового резервування передбачено нульову ставку для коштів, залучених у гривні, відповідно 10% і 15% для поточних рахунків юридичних і фізичних осіб, 10% для короткострокових депозитів в іноземній валюті, 7% для довгострокових депозитів в іноземній валюті. валютні депозити.

Крім того, НБУ дозволив банкам зараховувати 50% готівки в гривні в касі, а також 100% коштів, що знаходяться на кореспондентських рахунках в інших фінансових установах і рахунках, відкритих у ПАТ «Розрахунковий центр контрактів на фінансових ринках», для покриття необхідних резервів.

Згідно з документом, розмір обов'язкових резервів, які щоденно на початок робочого дня повинні зберігатися на кореспондентському рахунку банку в НБУ, має становити не менше 40% бази резервування, розрахованої за відповідний період зберігання.

НБУ встановив, що банки можуть порушувати правила щоденного ведення залишків на коррахунках не більше 10 разів. Постанова НБУ №820 діє з 31.12.2014.

У 2017 році НБУ знизив з 40% до 0% розмір обов'язкових резервів, які банки повинні зберігати на кореспондентському рахунку в НБУ щоденно на початку робочого дня.

Відповідні зміни затверджено постановою Правління НБУ №752-рш від 23 листопада 2017 року та набирають чинності 25 грудня 2017 року.

На думку НБУ, це рішення дозволить банкам оперативно розпоряджатися додатковими ліквідними коштами та сприятиме більш активному розвитку міжбанківського грошового ринку України.

На початку кожного дня банки повинні зберігати на кореспондентському рахунку в НБУ 40% суми коштів, що підлягають обов'язковому резервуванню та терміну зберігання. Згідно з рішенням правління НБУ, цей показник буде знижено до 0%.

Таким чином, скасовується норма щодо допустимої кількості випадків недотримання банками щоденних залишків обов'язкових резервів на коррахунку протягом трьох послідовних періодів зберігання. Зазначається, що термін утримання обов'язкових резервів зберігається з 11 числа поточного місяця до 10 числа наступного місяця.

Надалі при виконанні вимог обов'язкового резервування банки будуть зобов'язані виконувати вимоги обов'язкового резервування лише в середньому за відповідний строк зберігання.

З 11 травня 2023 року Національний банк України прирівнює нормативи обов'язкових резервів (НОР) за вкладками фізичних осіб на строк до трьох місяців до нормативів НОР за коштами фізичних осіб на поточних рахунках [39].

Так, норма обов'язкового резервування за строковими вкладками та вкладками фізичних осіб з початковим строком залучення до 92 календарних днів (включно) для коштів у національній валюті становитиме 20%, а для коштів в іноземній валюті – 30%. Водночас НБУ не змінюватиме коефіцієнт ОР для депозитів фізичних осіб із початковим терміном залучення від 93

календарних днів, який становитиме 0% для національної валюти та 10% для іноземної валюти.

Подібно до вимог щодо роздрібних депозитів на поточних рахунках, базовий механізм покриття OCR не застосовуватиметься до частини ОР, сформованої роздрібними депозитами до трьох місяців, що відповідає 10% резервної бази.

У 2023 році НБУ вжив низку заходів для посилення монетарної трансмісії, стимулювання внутрішнього боргового ринку та мінімізації ризиків для макрофінансової стабільності. Одним із таких кроків було збільшення обов'язкових резервів. У січні-березні 2023 року НБУ підвищив загальні норми резервування за депозитами до запитання та поточними рахунками фізичних осіб на 20 п. п., для юридичних осіб — на 10 п. п. Крім того, НБУ дозволив банкам покривати частину ОР за рахунок еталонні ОСР.

Зокрема, зміни до Інструкції № 368 [19]:

- роз'яснено, що для визнання непокритого кредитного ризику при розрахунку регулятивного капіталу розмір кредитного ризику визначається згідно з Положенням про визначення розміру кредитного ризику (постанова Правління НБУ № 351 від 30.06.2019 р.). , 2016). Ця постанова замінила Положення про порядок формування банками України резервів на відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями (постанова Правління НБУ № 23 від 25.01.2012);

- резерви під заборгованість за активними операціями І категорії якості виключено як складову додаткового капіталу. Зараз банки формують резерви під фінансові активи відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Такі резерви створюються для визнання знецінення фінансових активів банку і не є загальними резервами, які можуть бути включені до регулятивного капіталу згідно з Базельськими стандартами;

- виключено вплив фактора розриву довгострокової ліквідності для розрахунку нормативу достатності регулятивного капіталу. Обсяг активних операцій, який перевищує термін погашення розміщень над терміном

погашення коштів (зважений за коефіцієнтом 50%), більше не додаватиметься до активів, зважених за кредитним ризиком. Ця зміна покликана чітко розмежувати підходи до регулювання ліквідності та платоспроможності банків;

- передбачено, що при розрахунку нормативу достатності регулятивного капіталу нульовий коефіцієнт зважування кредитного ризику застосовується до всіх активів за операціями з міжнародними установами, такими як Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку та Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Фінансова корпорація;

- уніфіковані правила розрахунку нормативів кредитного ризику (Н7, Н9) для спеціалізованих ощадних банків.

Висновки по розділу 1.

1. Аналіз економічної літератури дозволив систематизувати існуючі підходи до тлумачення наступних понять:

– Ресурсний потенціал – це максимальні ресурси, які може залучити банк на фінансовому ринку. Це залежить від грошово-кредитної політики центрального банку, стану фінансового ринку та здатності банку купувати та перекуповувати на ньому ресурси, а також від якості активів. При цьому розмір капіталу банку є фактором, що забезпечує створення ресурсного потенціалу та його розширення.

- Ресурсна база – це сукупність банківських ресурсів, які банк мобілізував на фінансовому ринку і які знаходяться в його розпорядженні на певний момент часу.

- Ресурси комерційного банку - це сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.

2. Інструменти управління ресурсним потенціалом банку визначаються як сукупність форм, методів, прийомів і засобів мобілізації ресурсів для

досягнення поставлених цілей з урахуванням оптимального співвідношення прибутковості, ліквідності та ризику, які є визначальними факторами в оцінці фінансової стійкості та надійності банку.

3. Основними напрямками ресурсної політики банку є:

- акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання;
- формування власного капіталу банку;
- розподіл ресурсів банку за напрямками їх найбільш ефективного використання з метою максимізації прибутку.

4. Основним джерелом банківських ресурсів є залучені кошти, частка яких у середньому по банківській системі України становить 80% від загального обсягу ресурсів, а решта – власний капітал.

5. Нормативно-правова база регулювання ресурсної бази комерційних банків включає: Закон України "Про банки і банківську діяльність", Закон України "Про Національний банк України", положення, інструкції та постанови НБУ та ін. органи законодавчої влади, що здійснюють регулювання банківської сфери відповідно до законів України.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка ресурсного потенціалу в банківській системі України

Згідно зі Звітом про фінансову стабільність НБУ за 2022 рік, є свідчення зростання капіталізації та кредитних ризиків. Ці два ризики зросли найбільше порівняно з іншими ризиками для українських банків.

Таким чином, рівень ризику достатності капіталу за рейтинговою шкалою НБУ підвищився з 4 балів у грудні 2019 року до 9 балів у червні 2022 року, причому 10 балів – це найвищий рівень ризику, а 0 – найнижчий.

В абсолютному вираженні зобов'язання українських банків у 2016-2022 рр. зростали, і темпи зростання досить високі. Так, за ці 5 років їх вартість зросла на 64% з 1333831 грн у 2018 році до 2189706 грн у 2022 році (табл. 2.1) [31].

Таблиця 2.1

**Динаміка та структура фінансових ресурсів банків України,
2017 – 2022 рр.**

№	Показники	Роки					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Капітал	161108	154960	199921	209460	255514	239105
2	Зобов'язання банків	1172723	1204743	1293377	1613381	1797718	1950601
3	Всього ресурсів	1333831	1359703	1493298	1822841	2053232	2189706
4	Питома вага зобов'язань, %	87,9	88,6	86,6	88,5	87,6	89,1
5	Питома вага капіталу, %	12,1	11,4	13,4	11,5	12,4	10,9

Джерело: побудовано автором за даними [31]

Водночас структура зобов'язань банків України у 2017-2022 рр. (табл. 2.1) є більш-менш стабільною з позитивними тенденціями, а саме збільшенням частки зобов'язань банків у порівнянні з капіталом банків. Так, станом на 31 грудня 2022 року частка капіталу в пасивах банків становила 10,9%, що на 10% менше проти 12,1% на 1 січня 2017 року.

Аналіз фондування в банківській системі станом на 30 листопада 2023 року показав, що обсяг зобов'язань платоспроможних банків за квартал зріс на 1,8%, в основному за рахунок збільшення депозитів фізичних осіб та бізнесу.

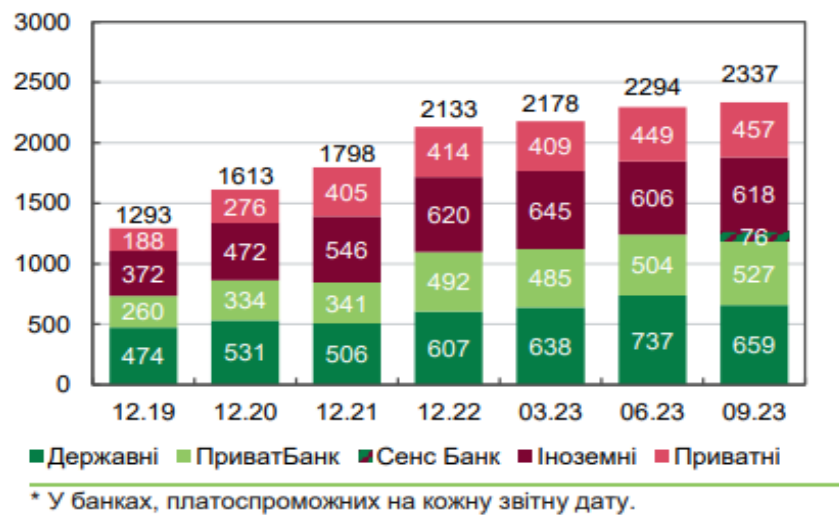

Рис. 2.2. Структура зобов'язань за групами банків, млрд грн

Джерело: [31]

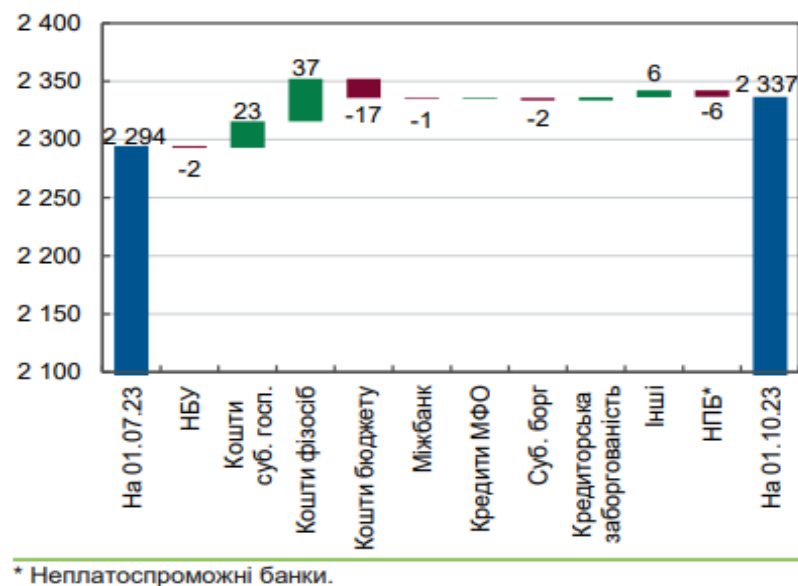

Рис. 2.3. Зміна зобов'язань за складовими у III кварталі 2023 року, млрд грн

Джерело: [31]

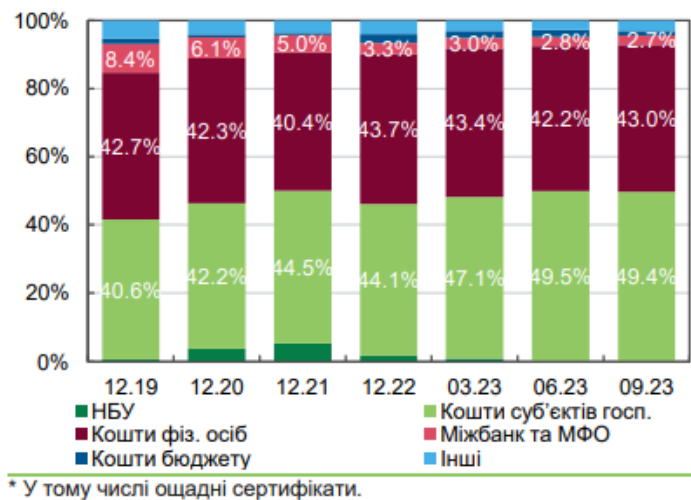

Рис. 2.4. Структура зобов'язань банків*

Джерело: [31]

Частка рахунків клієнтів у структурі пасивів зросла на 0,7 в.п. до 92,4%, в основному за рахунок збільшення депозитів фізичних осіб. Частка бюджетних коштів зменшилася на 0,8 в.п.

Ключова тенденція залишається незмінною вже четвертий квартал поспіль: частка рахунків клієнтів як основного джерела фондування банків зростає, до 92,4% на кінець вересня. При цьому частка рефінансування НБУ залишилася без змін на рівні липня 2008 року – 0,2%.

Валовий зовнішній борг банків продовжує скорочуватися, на 4,1% у другому кварталі до 1,8 млрд доларів США. Обсяг гривневих депозитів фізичних осіб за квартал зріс на 4,7% (+21,5% p/p).

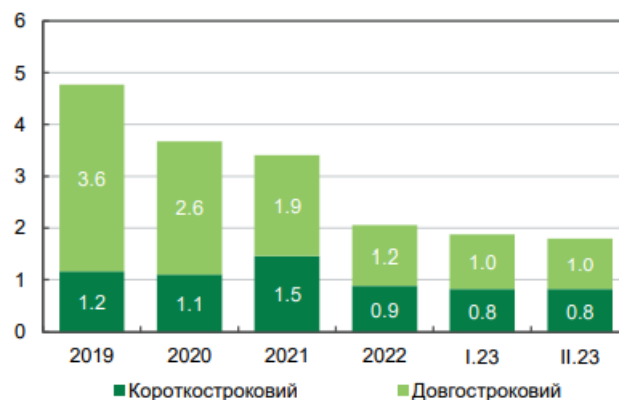

Рис. 2.5. Валовий зовнішній борг банків, млрд дол. США

Джерело: [32]

Валовий зовнішній борг продовжував скорочуватися повільнішими темпами в кварталі на 4,1% (-26,4% р/р) до 1,8 млрд дол. Це було пов'язано з поступовим погашенням зобов'язань.

Загалом усі банки активніше нарощували свої гривневі кошти. Все ще привабливі ставки за депозитами сприяли подальшому зростанню строкових депозитів у гривні, хоча й меншими темпами – на 3,1% (+32,4% р/р). У липні деякі банки перекласифікували депозити з правом дострокового розірвання зі строкових депозитів на депозити до запитання, щоб точніше відобразити їх характер. У результаті частка строкових депозитів населення скоротилася приблизно на 1,4 в.п. до 33,8% на кінець липня. Проте частка строкових депозитів продовжувала зростати і на кінець вересня досягла 34,7%.

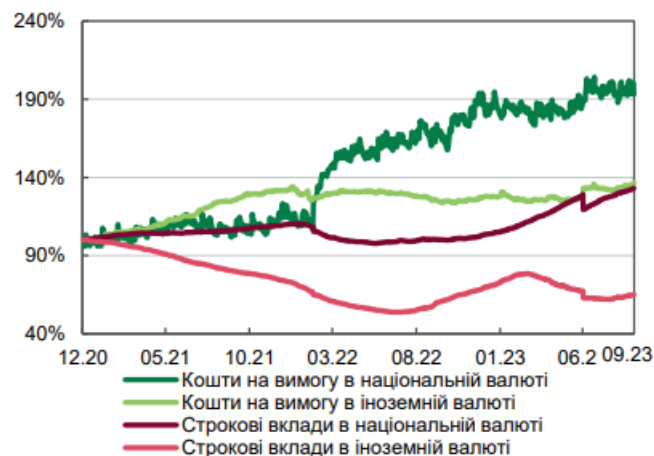

Рис. 2.6. Кошти фізичних осіб в банківській системі

Джерело: [32]

Протягом кварталу депозити фізичних осіб продовжили зростати на 4,7% у гривні та на 2,1% у валюті. При цьому строкові депозити населення в гривні зросли на 3,1%, а депозити в іноземній валюті скоротилися приблизно на 4%.

Переважна більшість нових строкових вкладів у гривні — на термін від трьох до шести місяців.

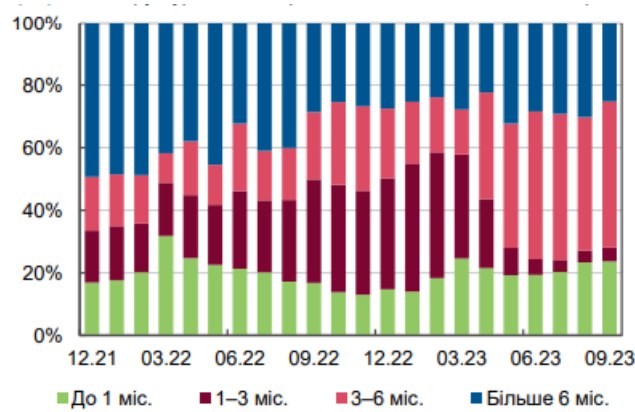

Рис. 2.7. Структура нових строкових депозитів домогосподарств

Джерело: [31]

Частка нових короткострокових депозитів до 1 місяця зросла за квартал на 4,3 в.п. У структурі строкових депозитів переважають депозити на строк 3-6 місяців (46,7%) та понад 6 місяців (25,2%).

За квартал депозити населення в іноземній валюті зросли на 2,1% (+9,4% р/р). Обсяг коштів збільшився в банках усіх груп, крім більшості державних банків (окрім ПриватБанку та Сенс АТ КБ ПриватБанк). Лідерами стали банки з приватним капіталом (+4,1%) і ПриватБанк (+3,7%). Обсяг строкових депозитів населення в іноземній валюті за квартал скоротився на 4%, насамперед через перекласифікацію вкладів з правом дострокового розірвання в поточні в липні (близько +3% за квартал без урахування цього впливу).

За третій квартал обсяг гривневих рахунків корпоративних клієнтів зріс на 5,5%, в основному за рахунок стрімкого зростання в липні. Найбільший темп зростання коштів бізнесу в гривні мав ПриватБанк – 7,8%. Водночас кошти підприємств в іноземній валюті зменшилися на 4.9% (графік 2.8, графік 2.9).

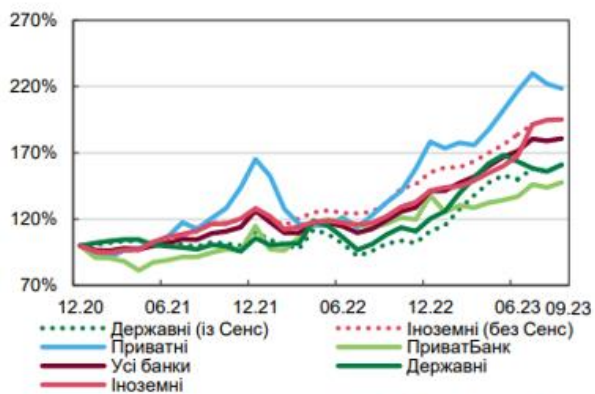

Рис. 2. 8. Динаміка коштів суб'єктів господарювання в національній валюті за групами банків

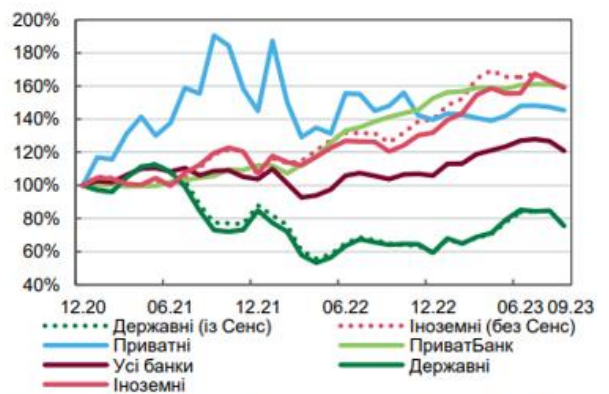

Рис. 2. 9. Динаміка коштів суб'єктів господарювання в іноземних валютах (дол. США) за групами банків

Джерело: [31]

Найбільш активно залучали строкові депозити в іноземній валюті установи з розвиненим Інтернет-банкінгом. Обсяг коштів суб'єктів господарювання в національній валюті зріс на 5,5% (+51,9% p/p) виключно за рахунок поточних коштів. Зростання відбулося за рахунок державних банків (зростання на 7,5%) та іноземних банків (зростання на 6,1%), тоді як приватні банки практично не показали зростання. Обсяг коштів бізнесу в іноземній валюті зменшився на 4,9% за всіма групами банків, найшвидше скорочення спостерігалось наприкінці кварталу. Рівень доларизації депозитів у III кварталі знизився на 1,4 в.п. до 32,5%, насамперед через скорочення валютних депозитів бізнесу, тоді як гривневі депозити населення та бізнесу зросли.

Депозити населення в гривні зросли на 4,7% (+21,5% p/p) за рахунок як поточних, так і строкових депозитів. Усі банки з кожним місяцем активніше нарощували свої гривневі депозити, але найвищі темпи приросту спостерігалися в банках з приватним капіталом – +8,1%. Депозити в іноземній валюті зросли на 2,1% (+9,4% p/p). Наприкінці кварталу зростання прискорилося, зокрема за рахунок строкових депозитів (рис. 2.10, рис. 2.11).

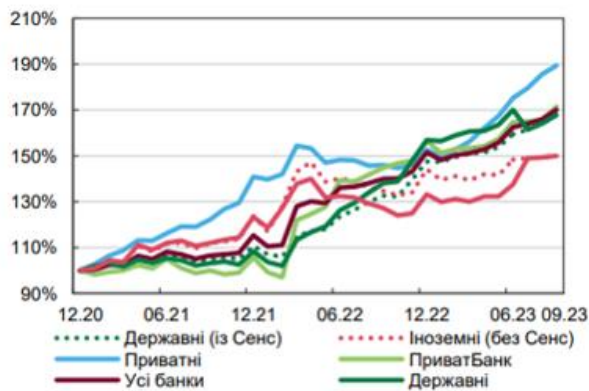

Рис. 2.10. Динаміка коштів фізичних осіб у національній валюті за групами банків

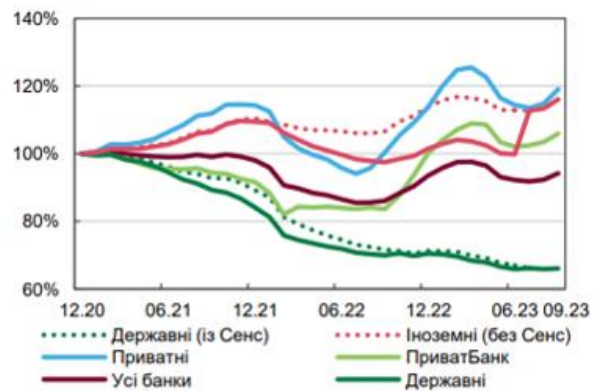

Рис. 2.11. Динаміка коштів фізичних осіб в іноземних валютах (у дол. еквіваленті)

Джерело: [32]

Можна констатувати постійну тенденцію зростання частки строкових вкладів у гривні у 2023 році (рис. 2.12, рис. 2.13).

Рис. 2.12. Частка строкових коштів фізичних осіб у грн.

Рис. 2.13. Частка строкових коштів фізичних осіб у валюті

Джерело: [32]

Аналіз ресурсів комерційних банків України станом на 01.10.2023 показав, що загальна сума зобов'язань становила 2647624 млн грн і зросла на +1,0% [33].

Капітал банківської системи склав 310824 млн грн, збільшившись на 4,7%. Зобов'язання банків мали тенденцію до незначного зростання на 0,6%, або на 12782 млн грн. Зобов'язання банків в іноземній валюті порівняно з 2022 роком зменшилися на 2,2%. Депозити фізичних осіб зросли на 2,2%.

Рентабельність активів склала 5,86%, збільшившись на 0,11%, а рентабельність власного капіталу зросла на 0,23% до 56,85%.

2.2. Аналіз стану ресурсного потенціалу в АТ КБ "ПриватБанк"

Ресурси комерційного АТ КБ ПриватБанк підрозділяються на дві групи:

- а) власний капітал (власні кошти);
- б) залучені кошти.

Власний капітал є кошти, що належать безпосередньо комерційному АТ КБ ПриватБанк. За рахунок власного капіталу банки формують 12-20% загальної потреби в ресурсах для забезпечення своєї діяльності.

Депозитні операції забезпечують основний обсяг залучених ресурсів комерційних банків. Здійснення депозитних операцій передбачає розробку кожної кредитної організації власної депозитної політики.

Протягом 2020 року АТ КБ ПриватБанк продовжував утримувати домінуючі позиції на банківському ринку України. Банк залишався найприбутковішим банком України його прибуток 2020 року склав 24,3 млрд. грн. Стійкості та сталого розвитку АТ КБ ПриватБанк є зростання кількості активних клієнтів, в т.ч. клієнтів, що користуються цифровими каналами, значне зростання коштів фізичних та юридичних осіб на поточних та строкових рахунках АТ КБ ПриватБанк

Джерела прибутку АТ КБ ПриватБанк в 2020 році значно не змінились, хоча і були обмежені впливом макроекономічних тенденцій [34].

Так, в 2020 році, з одного боку, на доходи АТ КБ ПриватБанк сильно вплинули обмеження щодо нарощення кредитування, коливання комісійного доходу, а з іншого, тренд зменшення відсоткових ставок на ринку забезпечив зменшення вартості ресурсів.

Також в 2020 році посилилась волатильність макрофакторів, які обумовили значний результат від переоцінок позиції та фінансових активів.

Чистий прибуток АТ КБ ПриватБанк за 2020 рік складав 24,3 млрд. грн., що залишався максимальним результатом всього банківського сектору України.

Чистий процентний дохід склав 21,6 млрд. грн., збільшившись порівняно з 2019 роком майже на 10%. При цьому Банк був вимушений сформувати додаткові резерви на зменшення корисності за кредитними операціями, внаслідок дії коронакризи на фінансову діяльність позичальників. Сума такого резерву склала 1,25 млрд. грн. Після вирахування резерву на зменшення корисності чистий процентний дохід АТ КБ ПриватБанк був стабільним – 19,8 млрд. грн. в 2020 році та 19,7 млрд. грн. в 2019 році (табл. 2.3). Додаток А.

Також стабільний обсяг мав чистий комісійний дохід, який в 2020 році досяг рівня у 18,8 млрд. грн, тоді як в 2019 році складав 18,2 млрд. грн. Динаміка комісійних доходів обумовлена як збільшенням обсягу платежів клієнтів, так і переглядом тарифів АТ КБ ПриватБанк.

Торговий результат формується переважно за операціями з купівлі-продажу валюти, що в 2020 році склав 3,1 млрд. грн. Також частина прибутку АТ КБ ПриватБанк є результатом впливу макроекономічних факторів. За рахунок такої переоцінки в 2020 році Банк отримав 16,0 млрд. грн. прибутку. Одночасно ця переоцінка частково нівелює від’ємний вплив на результати АТ КБ ПриватБанк коливань валютних курсів, що за 2020 рік обумовило -7,5 млрд. грн. збитків.

Адміністративні та операційні витрати АТ КБ ПриватБанк склали 18,0 млрд. грн.

Станом на 31 грудня 2020 року до строкових депозитів юридичних та фізичних осіб включено 8 136 мільйонів гривень та 113 мільйонів гривень, відповідно, на 31 грудня 2019: 6 811 мільйонів гривень та 95 мільйонів гривень, та до поточних рахунків юридичних та фізичних осіб включено 252 мільйонів гривень та 36 мільйонів гривень, відповідно на 31 грудня 2019: 248 мільйонів гривень та 26 мільйонів гривень, коштів клієнтів Кіпрської філії АТ

КБ ПриватБанк, які були предметом конвертації зобов'язань в капітал при націоналізації в 2016 році. Кошти клієнтів АТ КБ ПриватБанк у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кошти клієнтів АТ КБ ПриватБанк станом на 2019-2020 рр., млн.

грн.

№	Показники	31 грудня 2020 р.	31 грудня 2019 р.
1	Фізичні особи		
	- Строкові депозити	102374	99168
	- Поточні рахунки/рахунки до запитання	125330	90827
2	Юридичні особи		
	- Строкові депозити	14813	10626
	- Поточні /розрахункові рахунки	69935	39822
3	Державні організації		
	- Поточні /розрахункові рахунки	256	178
	Всього коштів клієнтів	312708	240621

Джерело: складено автором за даними [40,41]

Станом на 31 грудня 2022 року до строкових депозитів юридичних та фізичних осіб включено 10 530 мільйонів гривень та 146 мільйонів гривень, відповідно (на 31 грудня 2021 року: 7 845 мільйонів гривень та 109 мільйонів гривень), та до поточних рахунків юридичних та фізичних осіб включено 293 мільйонів гривень та 46 мільйонів гривень, відповідно (на 31 грудня 2021 року: 237 мільйонів гривень та 34 мільйонів гривень) коштів клієнтів Кіпрської філії АТ КБ ПриватБанк, які були предметом конвертації зобов'язань в капітал при націоналізації в 2016 році. У 2022 році Банк визнав збитки від переоцінки іноземної валюти за цими коштами клієнтів у сумі 2 790 мільйонів гривень за 2022 рік (2021 рік: прибутки від переоцінки іноземної валюти у сумі 312 мільйонів гривень). Вказані кошти не було перераховано філією АТ КБ ПриватБанк через заборону Центрального АТ КБ ПриватБанк Кіпру на проведення філією міжбанківських розрахунків з Банком та через судові позови відкриті щодо цих коштів. Кошти клієнтів АТ КБ ПриватБанк у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Кошти клієнтів АТ КБ ПриватБанк станом на 2021-2022 рр. млн. грн.

№	Показники	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2021 р.
1	Фізичні особи		
	- Строкові депозити	88584	88128
	- Поточні рахунки/рахунки до запитання	251748	141222
2	Юридичні особи		
	- Строкові депозити	14209	12487
	- Поточні /розрахункові рахунки	116822	83224
3	Державні організації		
	- Поточні /розрахункові рахунки	607	242
	Всього коштів клієнтів	471970	325303

Джерело: складено автором за даними [42,43]

Станом на 31 грудня 2022 року керівництво АТ КБ ПриватБанк не завершило аналіз чи задовольняються критерії припинення визнання щодо коштів клієнтів, що підлягали конвертації в капітал.

Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки наведено у табл. 2.6. [40,41].

Таблиця 2.6

**Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки АТ КБ
Приватбанк на 2019-2020 рр., млн. грн.**

Показники	31.12.2020		31.12.2019	
	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %
Фізичні особи	227704	73,0	189995	79,0
Сфера послуг	37075	12,0	20285	8,0
Виробництво	19963	6,0	12367	5,0
Торгівля	19093	6,0	12265	5,0
Сільське господарство	3420	1,0	1925	1,0
Транспорт та зв'язок	2632	1,0	1777	1,0
Машинобудування	1055	-	829	-
Підприємства державної власності	256	-	178	-
Інше	1510	1,0	1000	1,0
Всього коштів клієнтів	312708	100	240621	100

Джерело: складено автором за даними [40,41]

Станом на 31 грудня 2020 року до складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 989 мільйонів гривень та на 31 грудня 2019 року: 892 мільйонів гривень, які являють собою забезпечення виданих Банком кредитів та авансів клієнтам у сумі 989 мільйонів гривень та на 31 грудня 2019 року: 892 мільйонів гривень. Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки у табл. 2.7 [42,43].

Таблиця 2.7

**Розподіл коштів клієнтів за галузями економіки станом на 2021-2022 рр.,
млн. грн.**

Показники	31.12.2022		31.12.2021	
	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %
Фізичні особи	340322	72,0	229350	71,0
Сфера послуг	50867	11,0	36337	12,0
Виробництво	33196	7,0	22831	7,0
Торгівля	30461	7,0	22219	7,0
Сільське господарство	5685	1,0	4583	1,0
Транспорт та зв'язок	5162	1,0	3218	1,0
Машинобудування	1663	-	1626	-
Підприємства державної власності	607	-	242	-
Інше	3997	1,0	1897	1,0
Всього коштів клієнтів	471970	100	325303	100

Джерело: складено автором за даними [42,43]

Станом на 31 грудня 2022 року до складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 1 132 мільйона гривень, на 31 грудня 2021 року: 1 302 мільйонів гривень, які являють собою забезпечення виданих Банком кредитів та авансів клієнтам у сумі 1 132 мільйона гривень, (на 31 грудня 2021 року: 1 302 мільйонів гривень).

Капітал

За підсумками 2020 року Банк мав достатній рівень капіталу. Регулятивний капітал АТ КБ ПриватБанк на кінець 2020 року становить 35,3 млрд. грн., а норматив адекватності регулятивного капіталу 28,09% при нормі >10%. Всі нормативні показники ліквідності АТ КБ ПриватБанк значно перевищують норми, встановленні НБУ. Так, на 31 грудня 2020 року

коефіцієнт покриття ліквідністю складав 278,23% за всіма валютами та 218,18% в іноземній валюті при встановленому НБУ значенні нормативу не менше 100%.

Акціонерний капітал та резервні фонди надано у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Акціонерний капітал та резервні фонди АТ КБ ПриватБанк на
2019-2020 рр. млн. грн.**

<i>Показники</i>	<i>2020</i>	<i>2019</i>
Капітал		
<i>Акціонерний капітал</i>	<i>206 060</i>	<i>206 060</i>
<i>Емісійний дохід</i>	<i>23</i>	<i>23</i>
<i>Резерв переоцінки будівель</i>	<i>689</i>	<i>614</i>
<i>Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів</i>	<i>(2 937)</i>	<i>(1 274)</i>
<i>Результат від операцій з акціонером</i>	<i>12 174</i>	<i>12 174</i>
<i>Загальні резерви та інші фонди</i>	<i>8 481</i>	<i>6 850</i>
<i>Накопичений дефіцит</i>	<i>(171 665)</i>	<i>(169 918)</i>
<i>Всього капіталу</i>	<i>52 825</i>	<i>54 529</i>

Джерело: складено автором за даними [40,41]

Номінальна зареєстрована вартість випущеного акціонерного капіталу АТ КБ ПриватБанк станом на 31 грудня 2020 року складала 206 060 мільйонів гривень, на 31 грудня 2019 року: 206 060 мільйонів гривень. Загальна кількість ухвалених до випуску простих акцій складала 735,93 мільйони акцій на 31 грудня 2019 року: 735,93 мільйони акцій номінальною вартістю 280 гривень за акцію на 31 грудня 2019 року: 280 гривень за акцію. Всі випущені прості акції повністю оплачені та зареєстровані.

Загальні резерви та інші фонди Загальні резерви та інші фонди, створено у відповідності до вимог законодавства України, у сумі 8 481 мільйонів гривень на 31 грудня 2019 року: 6 850 мільйонів гривень.

Банк зобов'язаний створювати резервний капітал шляхом відрахування суми з нерозподіленого прибутку до складу резерву, що не підлягає розподілу. Сума до відрахування кожного року розраховується як чистий прибуток за

попередній рік до виплати дивідендів власникам простих акцій у розмірі не менше 5% прибутку за поточний період, поки резервний капітал не досягне 25% регулятивного капіталу АТ КБ ПриватБанк.

Дивіденди у 2020 році у відповідності до рішення Кабінету міністрів України про обов'язкову сплату 90% від прибутку державних організацій та рішення про затвердження річної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», Банк виплатив дивіденди у сумі 24 457 мільйонів гривень у 2019 році: 11 518 мільйони гривень та відповідно до Податкового кодексу України Банк перерахував 4 403 мільйонів гривень, у 2019 році: 2 073 мільйонів гривень авансового внеску з податку на прибуток.

Станом на 31 грудня 2022 року номінальна зареєстрована вартість випущеного статутного капіталу АТ КБ ПриватБанк станом на 31 грудня 2022 року складала 206 060 мільйонів гривень, на 31 грудня 2021 року: 206 060 мільйонів гривень. Загальна кількість ухвалених до випуску простих акцій складала 735,93 мільйони акцій, на 31 грудня 2021 року: 735,93 мільйони акцій, номінальною вартістю 280 гривень за акцію, на 31 грудня 2021 року: 280 гривень за акцію. Всі випущені прості акції повністю оплачені та зареєстровані.

Станом на 31 грудня 2022 та 2021 років результат від операцій з акціонером складав 12 174 мільйона гривень та включав чистий прибуток від первісного визнання облігацій внутрішньої державної позики отриманих від акціонера як внески до статутного капіталу у 2016-2017 роках.

Загальні резерви та інші фонди, створено у відповідності до вимог законодавства України, у сумі 11 449 мільйонів гривень станом на 31 грудня 2022 року на 31 грудня 2021 року: 9 696 мільйонів гривень.

Дивіденди У 2022 році у відповідності до рішення Кабінету міністрів України про обов'язкову сплату 80% від прибутку державних організацій та рішення Кабінету міністрів України про затвердження річної фінансової звітності АТ КБ ПриватБанк за 2021 рік, Банк виплатив дивіденди у сумі 28 040 мільйонів гривень або 38,10 гривень на одну акцію (2021 рік: 19 442

мільйони гривень або 26,42 гривень на одну акцію) та відповідно до Податкового кодексу України Банк перерахував 5 047 мільйонів гривень (2021 рік: 3 318 мільйонів гривень) авансового внеску з податку на прибуток.

Статутний капітал та резервні фонди надано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Статутний капітал та резервні фонди АТ КБ ПриватБанк на 2021-2022 рр. млн. грн.

<i>Показники</i>	2022	2021
<i>Капітал</i>		
Статутний капітал	206 060	206 060
Емісійний дохід	23	23
Результат від операцій з акціонером	12 174	12 174
Інші резерви	(15 168)	(4 091)
Загальні резерви та інші фонди	11 449	9 696
Накопичений дефіцит	(156 749)	(157 247)
<i>Всього капіталу</i>	57 789	66 615

Джерело: складено автором за даними [42,43]

Станом на 31 грудня 2022 року кредити, отримані від фінансових організацій включали кредити надані АТ КБ ПриватБанк державною фінансовою компанією відповідно до державної програми «єОселя» у гривні під ставку 3% річних строком погашення до жовтня 2043 року. Інші залучені кошти у табл. 2.10.

2.3. Оцінка ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ "ПриватБанк"

Аналіз масштабів діяльності АТ КБ ПриватБанк щодо залучення зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності починається з визначення частки, яку займають зобов'язання АТ КБ ПриватБанк у валюті балансу.

$$K = \frac{\text{Зобов'язання АТ КБ ПриватБанк}}{\text{Валюта балансу АТ КБ ПриватБанк}}$$

$$K_{2020} = 329700/382525 = 0,86;$$

$$K_{2021} = 334681/401296 = 0,83;$$

$$K_{2022} = 482807/540596 = 0,89.$$

Оскільки банк — це установа, яка працює в основному із залученими коштами, то, як правило, їх частка в пасивах АТ КБ ПриватБанк становить не менше 80 %. Значення менше цієї величини означає більш високу фінансову стійкість АТ КБ ПриватБанк, проте негативно характеризує його ділову активність.

Аналіз зобов'язань АТ КБ ПриватБанк починають з визначення їх суми за балансом через обчислення залишків за рахунками на підставі балансу АТ КБ ПриватБанк. На цьому ж етапі аналізу дається характеристика зміни суми зобов'язань АТ КБ ПриватБанк в динаміці в абсолютному та відносному виразах, використовуючи аналітичну таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

**Аналіз динаміки та масштабів депозитної діяльності АТ КБ
«Приватбанк»**

<i>Показники</i>	<i>2021 р.</i>	<i>2022 р.</i>	<i>Абсолютне відхилення</i>
<i>Зобов'язання, млн. грн.</i>	334 681	482 807	148 126
<i>Капітал, млн. грн.</i>	66 615	57 789	-8 826
<i>Валюта балансу, млн. грн.</i>	401 296	54 596	139 300
<i>Частка зобов'язан у валюті балансу</i>	83,40	89,31	
<i>Коефіцієнт фінансового важеля</i>	5,02	8,35	

Джерело: побудовано автором

Валюта балансу у звітному році збільшується в 1,3 рази, це означає, що банк розширив масштаби своєї діяльності. При цьому збільшення ресурсної бази відбувалось як за рахунок залучених коштів, так і завдяки нарощуванню власного капіталу АТ КБ ПриватБанк майже у три рази. Це, безумовно, позитивно характеризує роботу АТ КБ ПриватБанк. Наведені показники свідчать про виважену позицію банківських менеджерів: ризики, викликані розширенням залучених коштів, покриваються зростанням суми власного капіталу, який є гарантією банківських зобов'язань.

Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами АТ КБ ПриватБанк

(підприємств та організацій) на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів комерційного АТ КБ ПриватБанк, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує залежність від міжбанківських позик.

Коефіцієнт використання депозитів – відношення середніх залишків за кредитними вкладеннями до середніх залишків за всіма залученими вкладеннями. Якщо коефіцієнт перевищує 75%, то це свідчить про ризиковану агресивну кредитну політику АТ КБ ПриватБанк. Якщо ж він менший 65%, це свідчить про пасивну кредитну політику. Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.12. [3].

Таблиця 2.12

Фінансові результати АТ КБ «Приватбанк», тис. грн.

	4Q2022	3Q2022	2Q2022	1Q2022	ΣQ_i	Середні залишки
Кредити	71 416 453	73 909 084	78 018 318	76 344 229	299688084	74922021
Депозити	464871501	416148362	382625516	343715311	1607360690	401840172
Кошти банків	329	5 329	5 981	13 739	19660	4915

Джерело: побудовано автором

Коефіцієнт використання депозитів = $74922021 / (401840172 + 4915) = 0,19$.

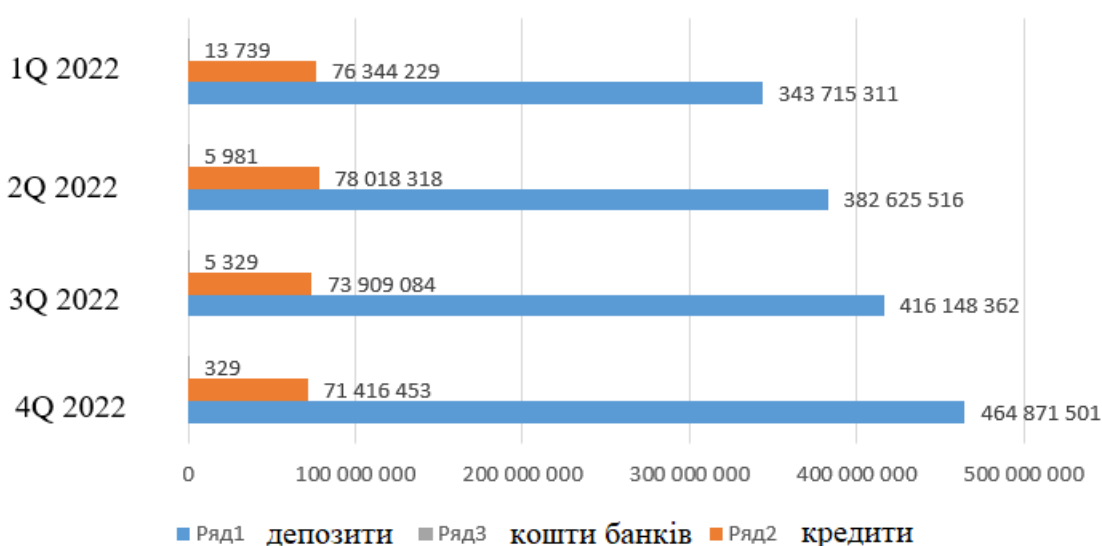

Рис. 2.14. Динаміка залучених та запозичених коштів АТ КБ «Приватбанк» станом на 4Q 2020 -1Q 2022 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором

Цей коефіцієнт показує, що у 2022 році було використано 19,0% від загального обсягу залучених ресурсів розміщених у кредити. Оскільки він менший 65%, це свідчить про пасивну кредитну політику АТ КБ ПриватБанк.

Відносна витратність депозитів – це відношення процентних витрат за депозитними вкладками до середніх залишків депозитних вкладень. Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.13. [3].

Таблиця 2.13

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

	4Q2022	3Q2022	2Q2022	1Q2022	ΣQ_i	Середні залишки
Процентні витрати за депозитними вкладками	3 768 088	2 978 549	2 143 000	1 212 416	10 102 053	2 525 513,25
<i>Строкові депозити</i>						
Фізичних осіб	333937113	301311535	278143022	251104 968	1164496638	291 124 159
Юридичних осіб	130327371	114085059	103857035	92 176 042	440445507	110 111 376

Джерело: побудовано автором

Відносна витратність депозитів = $2\,525\,513,25 / (291\,124\,159,5 + 110\,111\,376,75) = 0,01$

Розрахований показник показує, що банк витрачав у 2022 році 1,0 копійку на кожну гривню залучених ресурсів у вигляді строкових депозитів.

Коефіцієнт розвитку клієнтської бази показує рівень розвитку клієнтської бази і її частку у залучених та запозичених коштах.

Коефіцієнт розвитку клієнтської бази:

$$K_{\text{кл.б}} = \frac{\text{Кошти на поточних рахунках клієнтів}}{\text{Сумарні зобов'язання}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»*млн. грн.*

<i>Показники</i>	<i>31.12. 2020 р</i>	<i>31.12. 2021 р.</i>	<i>30.12. 2022 р.</i>
<i>Зобов'язання</i>	<i>255194</i>	<i>334681</i>	<i>482807</i>
<i>Поточні рахунки/рахунки до запитання</i>	<i>195 521</i>	<i>224 688</i>	<i>369 177</i>
<i>Коефіцієнт розвитку клієнтської бази</i>	<i>0,76</i>	<i>0,67</i>	<i>0,76</i>

Джерело: [41,42,43]

$$K_{\text{кл.б}2020} = \frac{195521}{255194} = 0,76;$$

$$K_{\text{кл.б}2021} = \frac{224688}{334681} = 0,67;$$

$$K_{\text{кл.б}2022} = \frac{369177}{482807} = 0,76.$$

Кошти на поточних рахунках складає 76,0% у зобов'язаннях банку станом на 2020 рік, у 2021 році цей показник дорівнював 67,0% та у 2022 році 76,0%. Показник відображає достатній рівень розвитку клієнтської бази за період що досліджувався. Проте, занадто високе його значення може негативно вплинути на рівень ліквідності АТ КБ ПриватБанк, що так само негативно вплине на його стійкість. Оскільки максимальною межею коефіцієнта є 30-40 %.

Коефіцієнт строкової депозитної бази розраховується за формулою:

$$K_{\text{сдб}} = \frac{\sum \text{Термінових депозитів}}{\sum \text{Залучених коштів}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

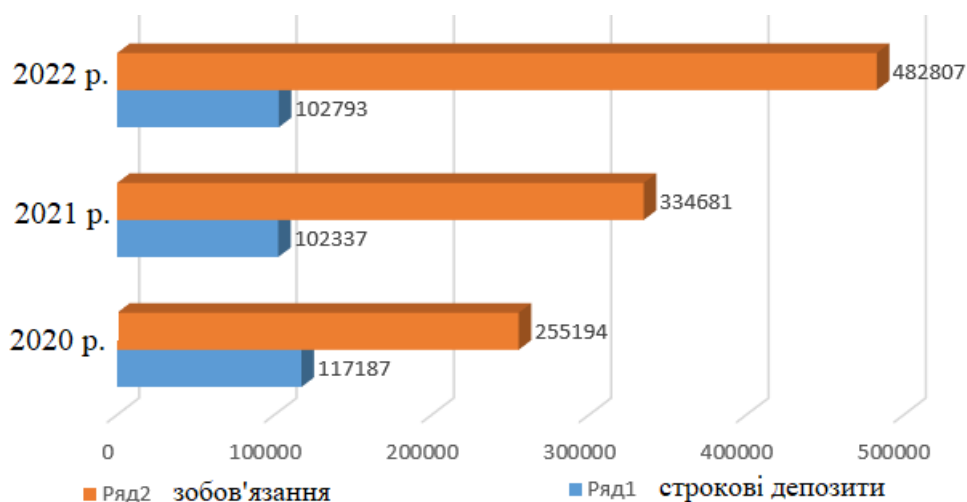
<i>млн. грн.</i>			
<i>Показники</i>	<i>31.12.2020 р.</i>	<i>31.12.2021 р.</i>	<i>30.12.2022 р.</i>
<i>Строкові депозити</i>	<i>102374+14813=117187</i>	<i>88128+14209=102337</i>	<i>88584+14209=102793</i>
<i>Зобов'язання</i>	<i>255194</i>	<i>334681</i>	<i>482807</i>

Джерело: побудовано автором

$$K_{\text{сдб}2020} = \frac{117187}{255194} = 0,46;$$

$$K_{\text{сдб}2021} = \frac{102337}{334681} = 0,30;$$

$$K_{\text{сдб}2022} = \frac{102793}{482807} = 0,21.$$

**Рис. 2.17. Динаміка строкових депозитів до зобов'язань АТ КБ
«Приватбанк», станом на 2020-2022 рр. млн. грн.**

Джерело: побудовано автором

Розраховані показники показують, що 46 копійок строкових депозитів припадає на 1 гривню залучених коштів у 2020 році, в 2021 році 30 копійок на 1 гривню залучених коштів, та у 2022 році припадає 21 копійка на 1 гривню залучених коштів. Спостерігається динаміка до зниження показника це вказує на те, що зобов'язання збільшуються при незначних змінах строкових вкладів за період.

Коефіцієнт співвідношення коштів фізичних і юридичних осіб розраховується за формулою:

$$K_{\text{ф.ю.}} = \frac{\sum \text{Депозитних коштів фізичних осіб}}{\sum \text{Депозитних коштів юридичних осіб}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.16, рис. 2.18.

Таблиця 2.16

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

Показники	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.	30.12.2022 р.
Депозити фізичних осіб	223 263 023	226 373 290	333 937 113
Депозити юридичних осіб	76 583 470	95 089 824	130 327 371

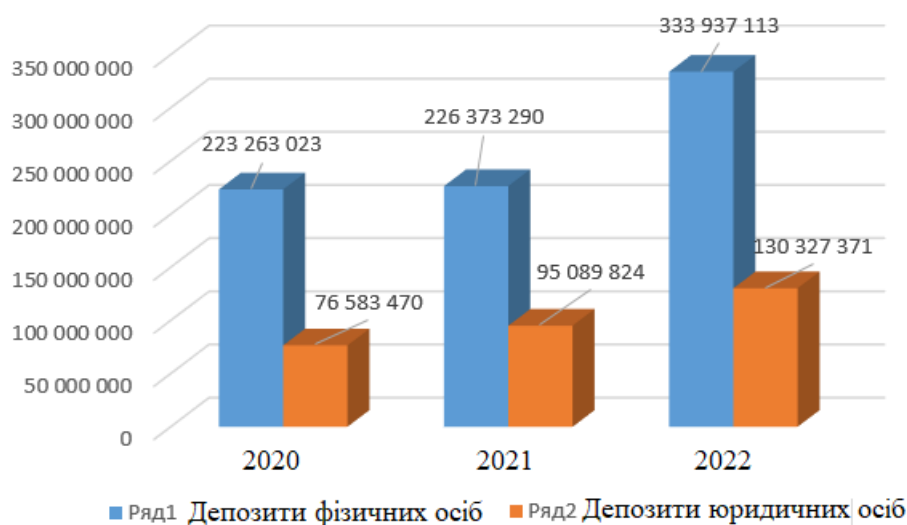
тис. грн.

Джерело: [41,42,43]

$$K_{\text{ф.ю.}2020.} = \frac{223263023}{76583470} = 2,92;$$

$$K_{\text{ф.ю.}2021.} = \frac{226373290}{95089824} = 2,38;$$

$$K_{\text{ф.ю.}2022.} = \frac{333937113}{130327371} = 2,56.$$

**Рис. 2.18. Динаміка співвідношення коштів фізичних і юридичних осіб
АТ КБ «Приватбанк» станом на 2020-2022 рр., тис. грн.**

Джерело: побудовано автором

Отримані коефіцієнти показують що, у 2020 році коштів фізичних було у 3 рази більше ніж коштів юридичних осіб, у 2021 році у 2,4 рази більше коштів фізичних осіб ніж коштів юридичних осіб, у 2022 році у 2,5 рази більше коштів фізичних осіб ніж коштів юридичних осіб. Це вказує на те що банк проводив ефективну та вигідну для фізичних осіб депозитну політику для строкових вкладів.

Коефіцієнт використання депозитів, що показує, який відсоток від загального обсягу депозитів розміщений у кредити, розраховується за формулою:

$$K_{\text{вик.деп.}} = \frac{\sum \text{Виданих кредитів}}{\sum \text{Депозитів}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Фінансові дані АТ КБ ПриватБанк

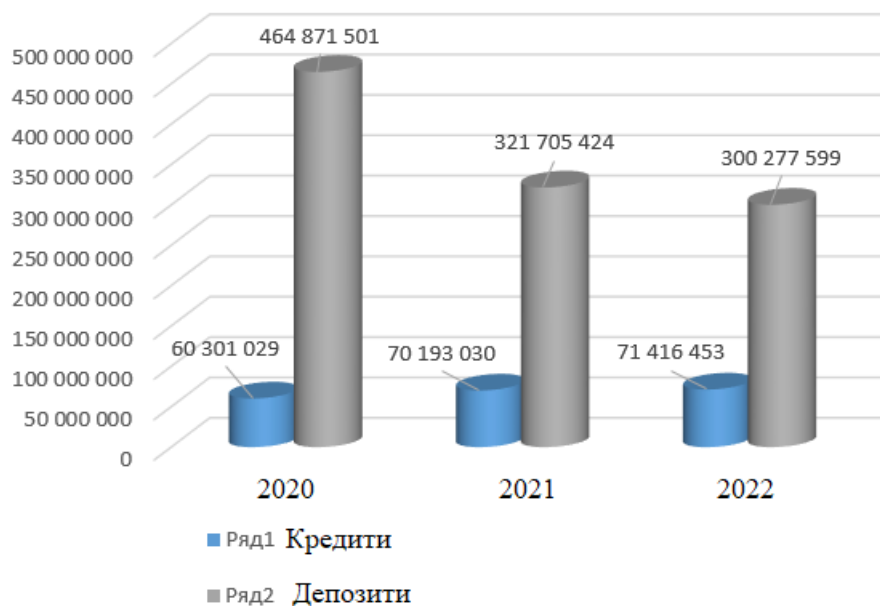
<i>тис. грн</i>			
<i>Показники</i>	<i>31.12.2020 р.</i>	<i>31.12.2021 р.</i>	<i>30.12.2022 р.</i>
<i>Кредити</i>	60 301 029	70 193 030	71 416 453
<i>Депозити</i>	464 871 501	321 705 424	300 277 599

Джерело: [41,42,43]

$$K_{\text{вик.деп.2020}} = \frac{60301029}{464871501} = 0,13;$$

$$K_{\text{вик.деп.2021}} = \frac{70193030}{321705424} = 0,22;$$

$$K_{\text{вик.деп.2022}} = \frac{71416453}{300277599} = 0,24.$$

**Рис. 2.19. Динаміка обсягу депозитів розміщених у кредити
АТ КБ «Приватбанк» станом на 2020-2022 рр., тис. грн.**

Джерело: побудовано автором

У 2020 році 13,0% від загального обсягу депозитів було розміщено у кредити. У 2021 році цей показник дорівнював 22,0%, тобто на 9,0% більше ніж за 2020 рік. Таке збільшення показника пов'язане зі збільшенням кредитування юридичних осіб майже на 1 223 423 тис. грн. Показник за 2022 рік доводить про підвищення активності АТ КБ ПриватБанк, щодо кредитування, як фізичних так и юридичних осіб, так 24,0% депозитів було розміщено у кредити.

Високе значення цього коефіцієнта традиційно асоціюється з високим ризиком, оскільки це свідчить про недостатню ліквідність (уразливість від дій кредиторів), негативні економічні умови чи наслідки відпливу депозитів. Низьке значення цього коефіцієнта показує в кредитуванні неможливість прийняття існуючого ризику.

Коефіцієнт співвідношення поточних депозитних коштів і власного капіталу АТ КБ ПриватБанк, розраховується за формулою:

$$K_{\text{вк/пд}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Поточні депозити}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

Показники	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.	30.12.2022 р.
Депозити на вимогу	62047904+123851849 =185 899 753	82583290+136601788= 219 185 078	116118269+243427296= 359 545 565
Власний капітал	53 827 633	66 614 525	57 843 245

Джерело: побудовано автором

$$K_{\text{вк/пд}2020} = \frac{53827633}{185899753} = 0,23;$$

$$K_{\text{вк/пд}2021} = \frac{66614525}{219185078} = 0,30;$$

$$K_{\text{вк/пд}2022} = \frac{63963677}{359545565} = 0,18.$$

Рис. 2.20. Динаміка поточних депозитних коштів і власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» станом на 2020-2022 рр., тис. грн.

Джерело: побудовано автором

Показник за 2020 рік показує, що 23,0% поточних депозитів було покрито за рахунок власного капіталу. У 2021 році цей показник складав 30,0%. На кінець 2022 року слід визнати що банк був недостатньо ліквідним і його показник дорівнював 18,0% які покривали поточні депозити за рахунок власного капіталу.

Для підсумкового висновку про рівень клієнтської бази в сумарних зобов'язаннях слід проаналізувати окремі показники стабільності депозитів до запитання.

Коефіцієнт співвідношення депозитів строкових та депозитів до запитання визначається як:

$$K_{\text{д.с.з.}} = \frac{\text{Депозити строкові}}{\text{Депозити до запитання}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

<i>Показники</i>	<i>млн. грн.</i>		
	<i>31.12.2020 р.</i>	<i>31.12.2021 р.</i>	<i>30.12.2022 р.</i>
<i>Строкові депозити</i>	<i>117 187</i>	<i>102 337</i>	<i>102 793</i>
<i>Депозити на вимогу</i>	<i>195 521</i>	<i>224 688</i>	<i>369 177</i>

Джерело: [41,42,43]

$$K_{\text{д.с.з.2020}} = \frac{117187}{195521} = 0,60;$$

$$K_{\text{д.с.з.2021}} = \frac{102337}{224688} = 0,46;$$

$$K_{\text{д.с.з.2017}} = \frac{102793}{369177} = 0,23.$$

Рис. 2.21. Динаміка строкових та поточних депозитів АТ КБ «Приватбанк» станом на 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором

Ресурсна база вважається більш стабільною, коли строкові депозити перевищують депозити до запитання, тобто цей коефіцієнт має бути більшим 1. Отриманні значення доводять, що ресурсна база АТ КБ ПриватБанк станом на період який досліджується 2020-2022 рр. є недостатньо стабільною оскільки депозити на вимогу перевищують строкові депозити. Зниження частки строкових депозитів в АТ КБ Приватбанку негативно впливає на ліквідність балансу та не сприяє стійкості та надійності ресурсної бази.

Також, значна питома вага депозитів до запитання негативно відбивається на стані ліквідності банку:

по-перше, погіршується співвідношення ліквідних активів та зобов'язань до запитання, яке характеризує поточну ліквідність;

по-друге, знижується стабільність ресурсної бази банку.

Проте збільшення частки депозитів до запитання в загальних зобов'язаннях зменшує відносну вартість ресурсної бази в цілому.

Вітчизняні банки часто за наявних можливостей розширення клієнтської бази та обмеженої кількості строкових коштів (керованих ресурсів) нехтують цими вимогами на користь рентабельності та прибутковості.

Поліпшення ліквідності може бути досягнуто через зміну структури залучених та позичених коштів, збільшення питомої ваги строкових депозитів можливим переоформленням стабільної частини залишків коштів на рахунках до запитання у строкові депозити, залучення значної кількості невеликих клієнтів, за рахунками яких не буває великої амплітуди коливань по залишках.

Коефіцієнт приросту депозитів розраховують як:

$$K_{\text{пр.д.}} = \frac{\text{Депозити на кінець періоду} - \text{Депозити на початок періоду}}{\text{Депозити на початок періоду}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.20.

Таблиця 2.20

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

млн. грн

Показники	31.12.2020 р.		31.12.2021 р.		30.12.2022 р.	
	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду
Депозити	240 621	312 708	312 708	325 303	325 303	471 970

Джерело: побудовано автором

$$K_{\text{пр.д.2020}} = \frac{312708 - 240621}{240621} = 0,30;$$

$$K_{\text{пр.д.2021}} = \frac{325303 - 312708}{312708} = 0,04;$$

$$K_{\text{пр.д.2022}} = \frac{471970 - 325303}{325303} = 0,45.$$

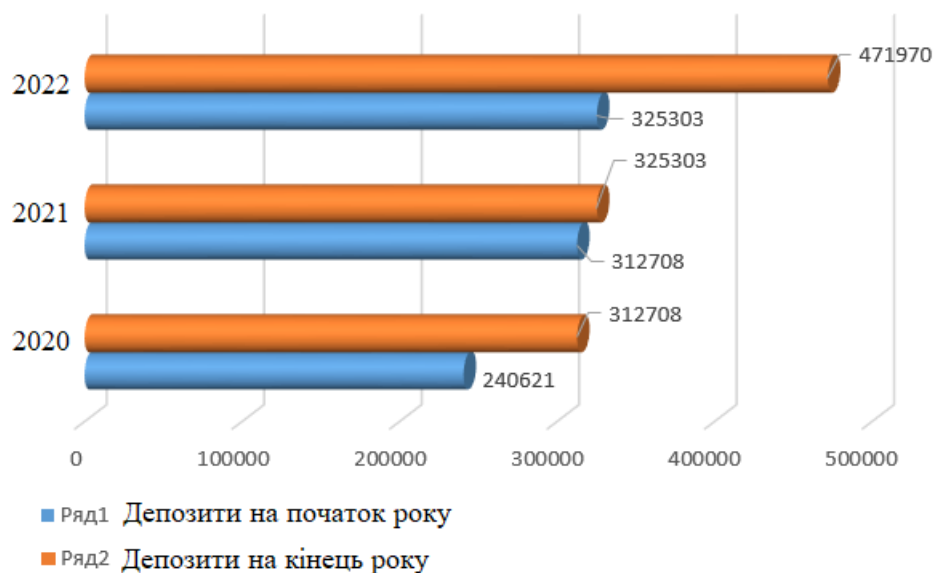

Рис. 2.22. Динаміка депозитів АТ КБ «Приватбанк» станом на 2020-2022 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором

Темп росту депозитів за 2020 рік склав 30,0%. Темп приросту у 2021 році показує спад залучених коштів на -26,0%. В порівнянні з 2021 роком темп росту депозитів збільшився 41,0% у 2022 році. Це пояснюється тим, що вклади клієнтів АТ КБ ПриватБанк збільшилися.

Коефіцієнт співвідношення капіталу та строкових депозитів:

$$K_{к.д} = \frac{\text{Капітал}}{\text{Депозити строкові}}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.21.

Таблиця 2.21

Фінансові дані АТ КБ «Приватбанк»

млн. грн.

Показники	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.	30.12.2022 р.
Строкові депозити	117 187	102 337	102 793
Власний капітал	52 825	102 337	102 793

Джерело: [41,42,43]

$$K_{к.д2020} = \frac{52825}{117187} = 0,45;$$

$$K_{к.д2021} = \frac{57789}{102337} = 0,56;$$

$$K_{к.д2022} = \frac{66615}{102793} = 0,65.$$

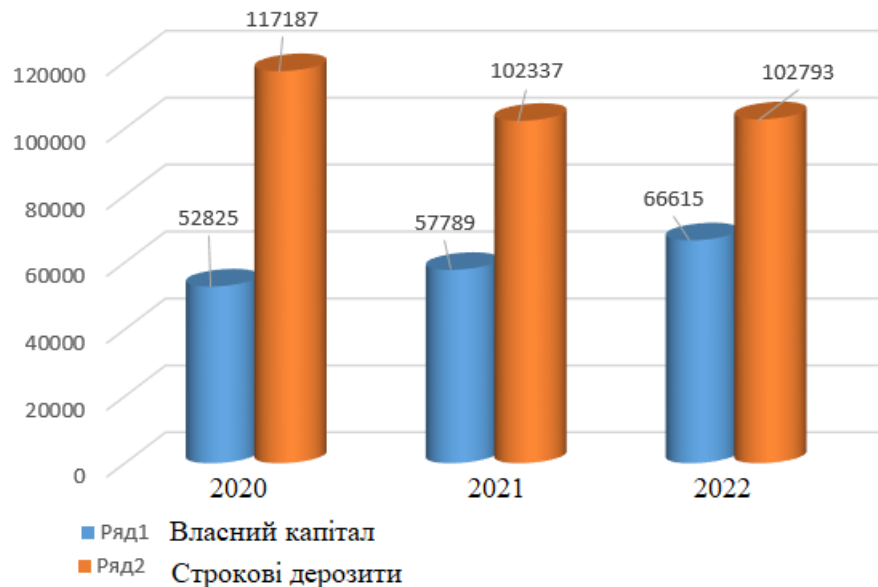

Рис. 2.23. Динаміка співвідношення капіталу та строкових депозитів АТ КБ ПриватБанк

Джерело: побудовано автором

Розраховані коефіцієнти показують, що у 2020 році 45,0% депозитів була захищена власним капіталом АТ КБ ПриватБанк, у 2021 році цей показник дорівнював 56,0%, та у 2022 році спостерігається підвищення до 66,0%. Тобто у 2022 році банк був найбільш стабільним в порівнянні з 2020 роком. Оптимальним значенням цього коефіцієнта є 15 – 20 %.

Наступним розглянемо залучені ресурси, використовувані банком для забезпечення своєї основної діяльності. Джерелами фондування можуть бути кошти на депозитних, розрахункових і поточних рахунках клієнтів.

Фондування

Коефіцієнт співвідношення поточних депозитів до загальних депозитів:

$$K_{п.д./д} = \text{Поточні депозити} / \text{Депозити}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про фінансові результати табл. 2.22.

Таблиця 2.22

Фінансові дані АТ КБ ПриватБанк

Показники	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.	30.12.2022 р.
Поточні депозити	195 521	224 688	369 177
Депозити	312 708	325 303	471 970

Джерело: [41,42,43]

$$K_{n.д./д2020} = 195521/312708 = 0,63;$$

$$K_{n.д./д2021} = 224688/325303 = 0,70;$$

$$K_{n.д./д2022} = 369177/471970 = 0,80.$$

Рис. 2.24. Динаміка співвідношення поточних депозитів до депозитів АТ КБ ПриватБанк

Джерело: побудовано автором

Важливою складовою ресурсної бази АТ КБ ПриватБанк є залишки коштів на поточних рахунках клієнтів та на коррахунках інших банків, тобто депозити до запитання.

Коефіцієнт співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань.

$$K_{дф./з} = \text{Депозити фіз. осіб} / \text{Зобов'язання}$$

Вихідними даними для розрахунку коефіцієнта є баланс, звіт про

фінансові результати табл. 2.23., рис. 2.25.

Таблиця 2.23

Фінансові дані АТ КБ ПриватБанк

Показники	31.12.2020 р.	31.12.2021 р.	30.12.2022 р.
Депозити фізичних осіб	227 704	229 350	340 332
Зобов'язання	255 194	334 681	482 807

Джерело: [41,42,43]

$$K_{\text{оф./з}2020} = 227\,704 / 255\,194 = 0,89;$$

$$K_{\text{оф./з}2021} = 229\,350 / 334\,681 = 0,68;$$

$$K_{\text{оф./з}2022} = 340\,332 / 482\,807 = 0,70.$$

Рис. 2.25. Динаміка співвідношення депозитів фізичних осіб до до зобов'язань АТ КБ ПриватБанк, млн грн

Джерело: побудовано автором

У 2020 році співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань складало 89,0%, у 2021 році – 68,0%, у 2022 році – 70,0%. Тобто у 2022 році депозити фізичних осіб склали 70,0% у зобов'язаннях. Такі показники доводять про високу активність АТ КБ ПриватБанк, щодо залучення депозитних ресурсів і збільшенням їх на 2,0% в порівнянні з 2021 роком.

Результати розрахунку перерахованих вище коефіцієнтів зведено в табл. 2.24.

**Аналіз ефективності формування та використання банківських
ресурсів АТ КБ ПриватБанк**

<i>Коефіцієнт</i>	<i>31.12. 2020 р.</i>	<i>31.12. 2021 р.</i>	<i>30.12.2022 р.</i>
<i>Коефіцієнт визначення частки, яку займають зобов'язання АТ КБ ПриватБанк у валюті балансу, %</i>	85,62	83,40	89,31
<i>Коефіцієнт фінансового важеля</i>	5,80	5,02	8,35
<i>Коефіцієнт використання депозитів</i>	0,26	0,18	0,19
<i>Відносна витратність депозитів</i>	0,10	0,08	0,01
<i>Коефіцієнт розвитку клієнтської бази (рівень розвитку клієнтської бази і її частку у залучених та запозичених коштах)</i>	0,76	0,67	0,76
<i>Коефіцієнт строкової депозитної бази</i>	0,46	0,30	0,21
<i>Коефіцієнт співвідношення коштів фізичних і юридичних осіб</i>	2,92	2,38	2,56
<i>Коефіцієнт використання депозитів (розміщення депозитів у кредити)</i>	0,18	0,22	0,15
<i>Коефіцієнт співвідношення поточних депозитних коштів і власного капіталу АТ КБ ПриватБанк</i>	0,23	0,30	0,18
<i>Коефіцієнт співвідношення депозитів строкових та депозитів до запитання</i>	0,60	0,46	0,23
<i>Коефіцієнт приросту депозитів</i>	0,30	0,04	0,45
<i>Коефіцієнт співвідношення капіталу та строкових депозитів</i>	0,45	0,56	0,65
<i>Коефіцієнт співвідношення поточних депозитів до загальних депозитів</i>	0,63	0,70	0,80
<i>Коефіцієнт співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань</i>	0,89	0,68	0,70
<i>Ліквідність (%)</i>			
<i>Ліквідні активи/Активи</i>	7,0	6,9	7,4
<i>Ліквідні активи/Залучені ресурси</i>	8,7	8,7	7,0
<i>Ліквідні активи/Зобов'язання</i>	8,2	8,3	8,1

Джерело: побудовано автором

Поліпшення ліквідності може бути досягнуто через зміну структури залучених та позичених коштів, збільшення питомої ваги строкових депозитів можливим переоформленням стабільної частини залишків коштів на рахунках до запитання у строкові депозити, залучення значної кількості невеликих клієнтів, за рахунками яких не буває великої амплітуди коливань по залишках.

Банки повинні мати свою стратегію підтримання стійкості депозитів. Важливими елементами такої стратегії є підвищення якості обслуговування клієнтів, стабільність процента, щоб клієнти залишалися вірними АТ КБ ПриватБанк в період кризових ситуацій.

Висновки по розділу 2.

1. Структура зобов'язань банків України у 2017-2022 роках залишається стабільною з позитивними тенденціями, а саме збільшенням частки зобов'язань банків порівняно з капіталом банків. Дані свідчать про те, що українські банки активно залучають фінансові ресурси.

2. Обсяг зобов'язань платоспроможних банків у III кварталі 2023 року зріс на 1,8%, в основному за рахунок збільшення депозитів населення та бізнесу.

3. Частка рахунків клієнтів у структурі пасивів зросла на 0,7 в.п. до 92,4%, в основному за рахунок збільшення депозитів фізичних осіб. Натомість частка бюджетних коштів зменшилася на 0,8 в.п.

4. Аналіз ресурсів комерційних банків України станом на 01.10.2023 показав, що загальні зобов'язання зросли на +1,0.

5. Аналіз залучених ресурсів в АТ КБ «ПриватБанк» показав, що станом на 2022 рік рахунки клієнтів зросли в 2 рази порівняно з 2019 роком, за рахунок депозитів до запитання як фізичних, так і юридичних осіб, але строкові депозити фізичних осіб зменшилися в 12,0 рази. % порівняно з 2019 роком юридичних осіб збільшено на 25,0%. Що стосується депозитів юридичних осіб, то це слід визнати позитивним результатом для банку.

6. Що стосується розподілу коштів клієнтів за секторами економіки за 2019-2022 роки, то найбільшу частку в залучених ресурсах становлять депозити фізичних осіб. У середньому вони становлять 74,0%.

7. Що стосується формування власного капіталу як одного з основних ресурсів, то ПриватБанк за звітний період сформував 15-20% від загальної потреби в ресурсах для забезпечення своєї діяльності. Банк мав достатній рівень капіталу, норматив достатності регулятивного капіталу становив 28,09% при нормативі >10%. Загальні резерви та інші фонди створювалися банком відповідно до вимог законодавства України, а саме резервний капітал формувався шляхом відрахування до резерву суми нерозподіленого прибутку, яка не підлягала розподілу.

8. Розвиток клієнтської бази свідчить про те, що кошти на поточних рахунках становили 76,0% зобов'язань банку станом на 2020 рік, у 2021 році – 67,0% та у 2022 році – 76,0%. Показник відображає достатній рівень розвитку клієнтської бази протягом досліджуваного періоду. Проте його занадто високе значення може негативно вплинути на рівень ліквідності АТ КБ «ПриватБанк», що також негативно позначиться на його стійкості. Оскільки максимальна межа співвідношення становить 30-40 %.

9. Проведений аналіз ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ «ПриватБанк» засвідчив високу ділову активність банку у формуванні власного капіталу та депозитної політики. Проте динаміка обсягу депозитів, розміщених у вигляді кредитів, у 2022 році склала 15,0%, що є низьким показником порівняно з 2019 роком (26,4%), що свідчить про неприйняття банком існуючих ризиків у кредитуванні.

10. Співвідношення поточних депозитів до власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік показує, що 23,0% поточних депозитів було покрито власним капіталом. У 2021 році цей показник становив 30,0%. На кінець 2022 року слід визнати, що банк був недостатньо ліквідним і його показник дорівнював 18,0% покриття поточних депозитів власним капіталом.

11. Динаміка співвідношення коштів фізичних та юридичних осіб АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 рр. свідчить про те, що у 2020 р. кошти фізичних осіб перевищували кошти юридичних осіб у 3 рази, у 2021 р. – у 2,4 рази, у 2020 р. 2022 рік - у 2,5 рази вище. Це свідчить про те, що банк проводив ефективну та вигідну депозитну політику для фізичних осіб за строковими вкладками.

12. У 2020 році співвідношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань становило 89,0%, у 2021 році – 68,0%, а у 2022 році – 70,0%. Тобто у 2022 році вклади фізичних осіб становили 70,0% зобов'язань. Такі показники свідчать про високу активність АТ КБ «ПриватБанк» із залучення депозитних ресурсів та їх збільшення на 2,0% порівняно з 2021 роком.

13. Співвідношення ліквідних активів до залучених ресурсів має стабільну динаміку і за звітний період становило 8,7%. Співвідношення ліквідних активів до зобов'язань у 2022 році склало 8,2%, що на 2,8% менше, ніж у 2019 році. Дані свідчать, що ПриватБанк міг розраховуватися за своїми зобов'язаннями у 2022 році з 8,2% ліквідних активів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В БАНКАХ

3.1. Фактори, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом в банках

Сформованість достатнього рівня ресурсної бази банківських установ дає змогу забезпечити розвиток, удосконалення, постійний рух механізмів розвитку вітчизняної економіки на всіх рівнях. Ресурсний потенціал визначає кількісні показники та можливості управління кредитними, депозитними, інвестиційними коштами та сприяє накопиченню коштів, які забезпечують потреби не лише суб'єктів господарювання, фінансових установ, а й економіки в цілому [2, С. 236 -241].

Реалії сьогодення – війна, інфляція – внесли значні негативні корективи у формування та управління, подальше збільшення обсягів ресурсів для задоволення фінансових потреб клієнтів банку. Проблеми стосуються не лише напрямків залучення фінансових ресурсів, а й надійності та обсягів залучення, диверсифікації та стратегії розміщення, оцінки ефективності з урахуванням інфляції та девальвації за курсом національної валюти.

Тому важливо визначити фактори, що впливають на процеси формування та управління ресурсним потенціалом банків,

У сучасних умовах ефективне управління ресурсним потенціалом банку значною мірою залежить від факторів, що впливають на діяльність і методи залучення ресурсів, як власних, залучених, так і позикових [4, С. 1156].

Формування та управління фінансовим потенціалом банку забезпечується за рахунок вільних коштів фізичних та юридичних осіб залежно від виду ресурсів банку в різних формах.

Ключовим є поняття «потенціал» — здатність за допомогою власних і залучених ресурсів забезпечити високий рівень рентабельності та рентабельності, підвищити якість і кількість банківських послуг тощо. Джерела формування ресурсного потенціалу банків наведено на рис. 3.1.

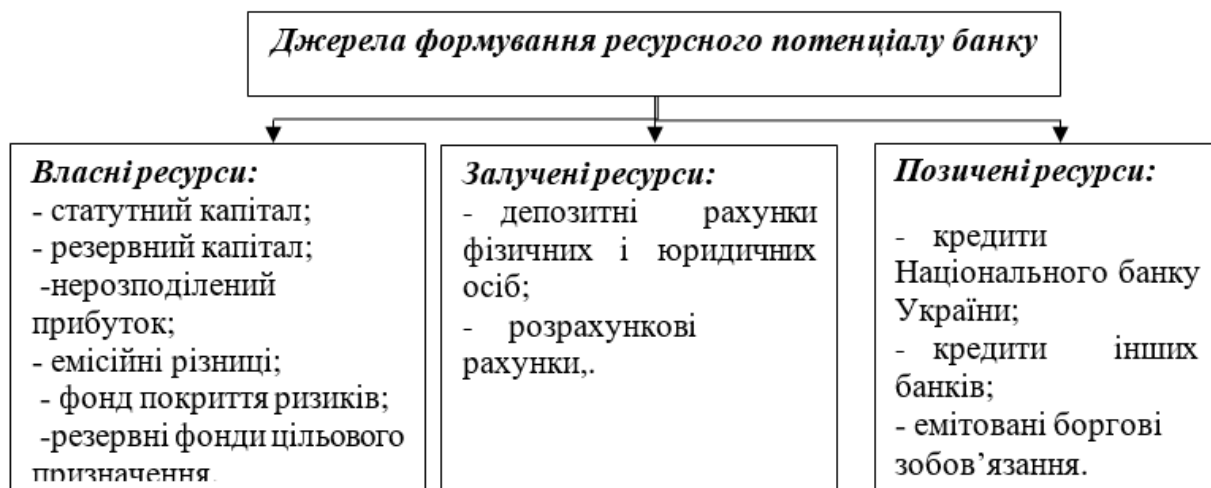

Рис. 3.1. Джерела формування ресурсного потенціалу вітчизняних банків

Джерело: побудовано автором за даними [6]

При цьому важливими завданнями формування та управління ресурсним потенціалом банків є [7]:

- забезпечення високого та постійного рівня рентабельності та прибутковості;
- підтримання фінансової стійкості та ліквідності банку в різних економічних умовах;
- забезпечення зростання кількості клієнтів та підтримання надійної бази постійних клієнтів банку;
- формування збалансованої структури між власними, залученими та позиковими ресурсами;
- розвиток банківських послуг і банківських продуктів, їх удосконалення;
- забезпечення можливостей розширення депозитно-кредитних продуктів і послуг, які є ключовими для діяльності банку;
- забезпечення конкурентоспроможності банку;
- формування достатніх резервів і страхових фондів.

Ресурсний потенціал банку дозволяє визначити потребу у фінансових ресурсах як банку (депозитні кошти), так і клієнтів (кредитні кошти), а також

визначити найбільш оптимальну стратегію управління ресурсним потенціалом.

З огляду на це ресурсний потенціал виконує такі функції [12]

- реалізація запланованих фінансових цілей і стратегій;
- оптимізація фінансового та ресурсного потенціалу у звітному періоді;
- задоволення потреб клієнтів (у кредитних коштах, депозитних послугах тощо)
- розробка інноваційного обладнання;
- забезпечення постійної співпраці між клієнтами;
- збільшення кількості та якості послуг;
- розвиток грошово-кредитного ринку країни.

Банк повинен враховувати фактори, що впливають на формування ресурсного потенціалу (рис. 3.2.).

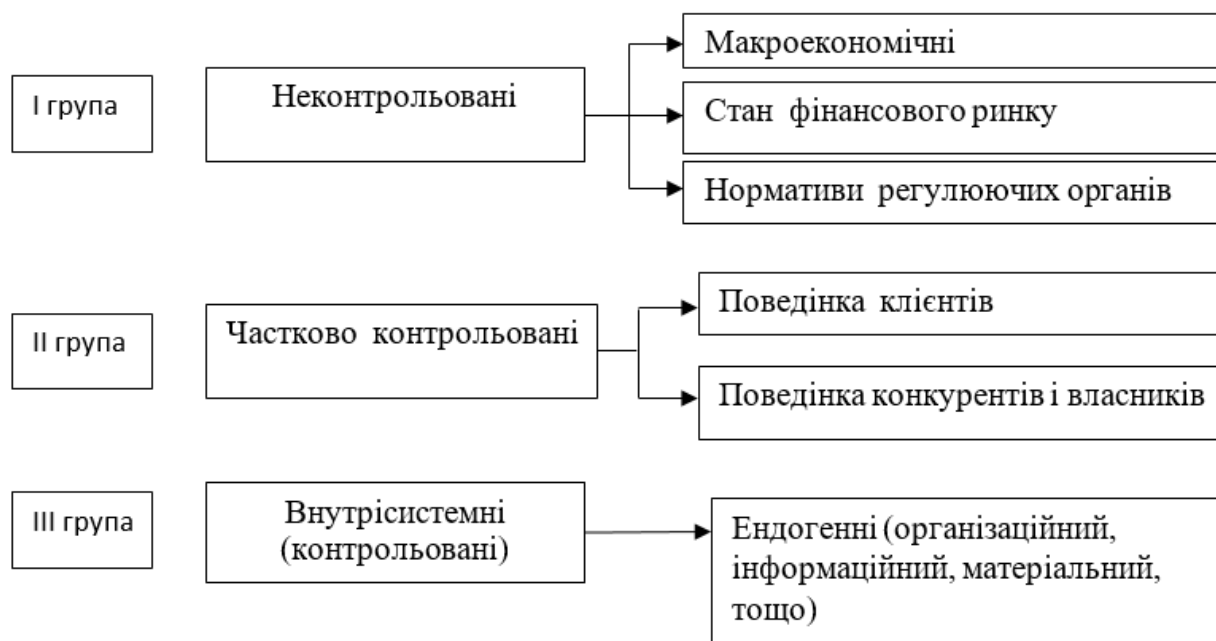

Рис. 3.2. Фактори, які впливають на створення ресурсного потенціалу

Джерело: побудовано автором за даними [12]

Перша група факторів є неконтрольованими. Банк не може запобігти або змінити їх вплив і враховує їх як задані значення. Серед таких несистемних

факторів доцільно виділити макроекономічні чинники, стан фінансового ринку, нормативні акти контролюючих органів.

Друга група факторів - частково контрольованих, вплив яких на мобілізацію ресурсів може бути частково змінений банком - включає поведінку клієнтів, конкурентів і власників.

Третя група факторів — внутрішньосистемні. Вони включають в себе ендегенні змінні, які є контрольованими, тобто їхній вплив може бути змінений банком для узгодження обсягу мобілізованих ресурсів із поставленими цілями.

Сьогодні вітчизняні банки стикаються з величезною кількістю факторів, переважно негативного характеру, які вплинули на формування та управління ресурсним потенціалом банків (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Фактори, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом сучасних банків

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Важливим фактором підвищення ресурсного потенціалу комерційного банку є його власний капітал. Капітал банку має подвійне значення. Перш за все, це сприяє збільшенню ресурсного потенціалу. По-друге, власний капітал забезпечує безпеку надходження банківських ресурсів.

Проте найбільш вагомими негативними факторами, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом банківських установ, є низький рівень капіталізації банківського капіталу (як і ринкової капіталізації акціонерного капіталу), відсутність механізму блокування впливу зовнішні чинники на діяльність банку на ринку банківських послуг, у тому числі політичні, військові, інфляційні та ін.

Достатня та правильно збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку всіх учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню спроможності банків задовольняти поточні та інвестиційні потреби суб'єктів господарювання та населення в додаткових фінансових ресурсах.

Водночас у нинішніх умовах загострилися проблеми банківської системи з формуванням та використанням ресурсів.

3.2. Удосконалення механізму управління та контролю за формуванням ресурсної бази АТ КБ «ПриватБанк»

При формуванні банківських ресурсів банк повинен оперативно реагувати на потреби своїх клієнтів з метою їх залучення, орієнтуючись на міжнародні стандарти та практики провідних банків світу у розширенні банківської діяльності та за допомогою нетрадиційних банківських операцій і послуг. Розглядаючи сутність і значення ресурсної бази окремого банку на мікрорівні, можна стверджувати, що ресурсна база є чинником, який впливає на всі види активних операцій, а отже, і на розмір доходів і прибутку банків.

Управління залученими комерційними банками ресурсами має два взаємодоповнюючі аспекти: кількісний і якісний [27].

Кількісна сторона полягає у використанні всіх можливих заходів, що стимулюють залучення вкладів і забезпечують зростання пасивних операцій. Якісна сторона управління залученими ресурсами банку дозволяє максимально ефективно використовувати їх і розвивати напрями їх розміщення.

Аналізуючи ресурсну базу банку, можна стверджувати, що її оптимальна структура досягається таким співвідношенням власних коштів і зобов'язань банку, яке забезпечує найбільш ефективну пропорційність між показником фінансової прибутковості та показником фінансової стійкості банку, тобто максимізує його ринкову вартість.

У сучасних умовах розвиток банківського бізнесу нерозривно пов'язаний з автоматизацією, впровадженням новітніх технічних засобів і прогресивних банківських технологій для просування банківських продуктів на ринок та пошуком інструментів підвищення привабливості банківських послуг, чому сприяє інновації. Це дає підстави виділити складові елементи комплексного механізму управління ресурсами банку за двома основними критеріями: витрати та прибуток. Це означає, що за оптимального впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища на банківські ресурси вони повинні бути отримані з мінімальними витратами та максимізувати прибуток.

Деякі банківські установи оцінюють ефективність управління ресурсами за показниками активів та їх рентабельності, але такий підхід є обмеженим і некоректним, оскільки обмежує початкові елементи формування активів, зокрема власний і позиковий капітал. Рентабельність також не є об'єктивною оцінкою, оскільки не враховує розмір акціонерного капіталу та банківських резервів [26].

Тому це стало основою для вдосконалення механізму управління та контролю ресурсного потенціалу. Виділили складові елементи комплексного підходу до управління ресурсами банку за трьома основними блоками:

1. Формування ціни ресурсу та його використання за часом.
2. Контроль за комплексним управлінням ресурсами банку та їх стійкою та оптимальною структурою.
3. Аналіз рівня рентабельності та собівартості; аналіз ризиків, пов'язаних з формуванням ресурсного потенціалу банків.

Для визначення якості елементів ресурсного потенціалу запропоновано механізм його управління та контролю на рис. 3.4.

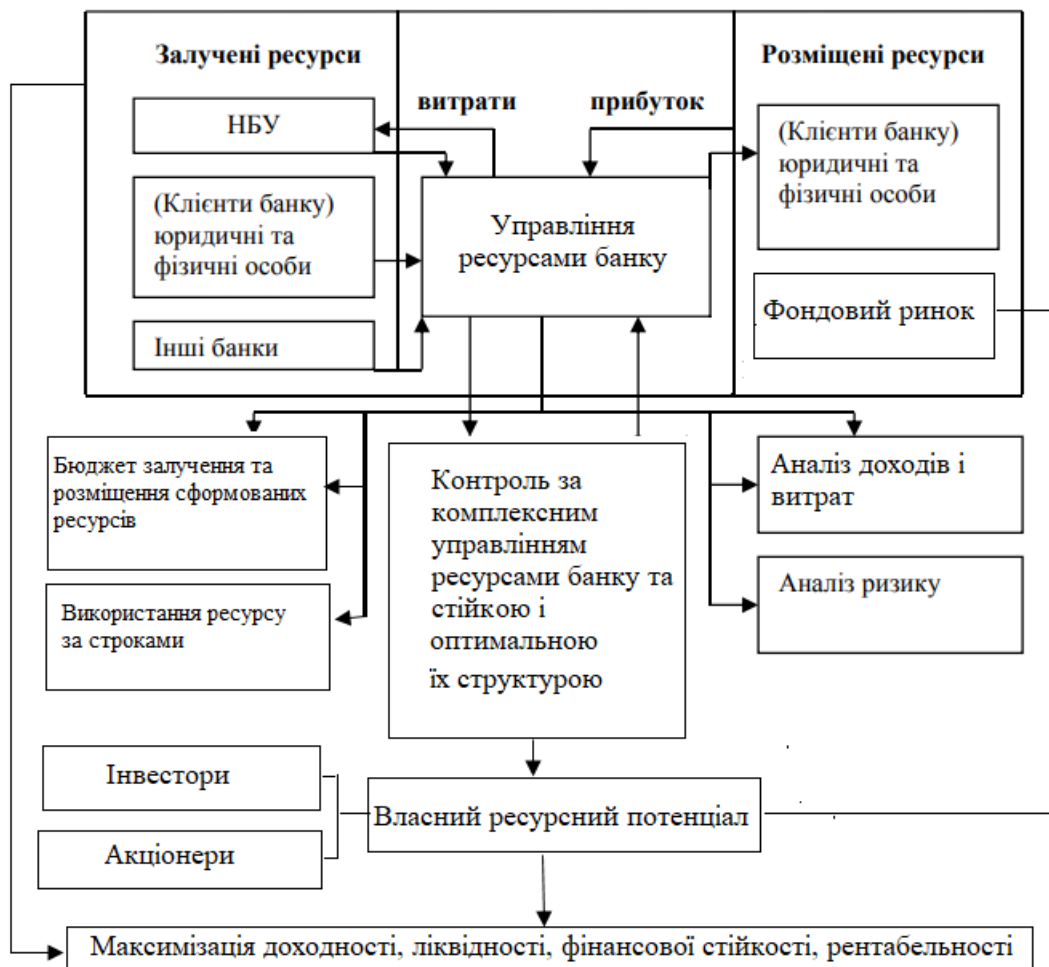

Рис. 3.4. Механізм управління та контролю за формуванням ресурсного потенціалу банку

Джерело: побудовано автором

Метою розробки механізму управління та контролю за формуванням ресурсного потенціалу банку є достатнє ресурсне забезпечення банків та суб'єктів господарювання.

Процес управління та контролю за формуванням ресурсного потенціалу банку повинен бути спрямований на вирішення комплексу таких завдань:

- визначення оптимального обсягу ресурсів для залучення комерційними підрозділами банку виходячи з цілей максимізації прибутку;
- встановлення цінових орієнтирів для всіх підрозділів банку, які залучають та розміщують ресурси;
- контроль за ризиком незбалансованої ліквідності та процентним ризиком банку;
- аналіз доходів і витрат;
- аналіз ризиків, пов'язаних із формуванням та управлінням ресурсним потенціалом банків.

Модель ресурсного потенціалу передбачає контроль і коригування за допомогою відповідних методів і засобів:

- Національний банк України як основний регулятор банківської діяльності;
- інші банки, небанківські фінансові установи, міжнародні фінансові організації як потенційні конкуренти в боротьбі за фінансові ресурси;
- клієнти банків як користувачі банківських послуг, які розміщують кошти на депозитних рахунках і потреби яких визначають напрями реалізації ресурсного потенціалу банків;
- менеджмент банку, який формує, контролює та коригує стратегію розвитку ресурсних можливостей банку [27].

Належний рівень забезпечення дозволяє аналізувати ринкові перспективи та загрози, а також сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища функціонування банку та визначати ресурсні пріоритети банківської діяльності.

Важливу роль відіграє система контролю та регулювання формування ресурсного потенціалу банків, яка може мати такі форми:

- ретроспективний – аналіз ресурсних стратегій банків у попередні періоди;

- поточний - щоденний моніторинг та коригування показників формування ресурсного потенціалу банку;

- перспективний – визначення перспектив формування ресурсного потенціалу на перспективу з прогнозуванням динамічних змін навколишнього середовища [47].

Аналіз ризиків. Актуальним завданням є зниження рівня ризиків, пов'язаних із формуванням та управлінням ресурсним потенціалом банків. Ризики, що виникають у процесі формування та зростання ресурсів банку, в основному пов'язані із залученим ресурсним потенціалом.

Важливим завданням у процесі управління ризиками є ідентифікація ризиків (визначення їх виду та характеристик), мінімізація, уникнення або повна їх нейтралізація. Ефективне управління ризиками впливає на прибутковість, дохідність, рентабельність і конкурентоспроможність банку на ринку, підвищує його рейтинг і ресурси.

Для цього банківським установам необхідно чітко розробити план стратегії та діяти відповідно до нього, враховуючи наступні складові. 3.5:

Рис. 3.5. Складові ефективного управління ризиками

Джерело: побудовано автором

- визначити ризики, що впливають на формування ресурсного потенціалу банку;
- вивчити рівень впливу на діяльність та управління банком, прибутковість чи ліквідність;
- розробити методи мінімізації можливих ризиків, як на початковому етапі, так і після впливу;
- визначити можливі ризики, на які вони готові піти для збільшення ресурсного потенціалу та його розподілу;
- контроль за впровадженням системи зменшення або запобігання можливим ризикам.

Одним із найпоширеніших ризиків є кредитний ризик, який знижує прибутковість банку та ефективність управління залученим потенціалом.

Щоб зменшити кредитний ризик, банківські установи повинні враховувати наступне. 3.6:

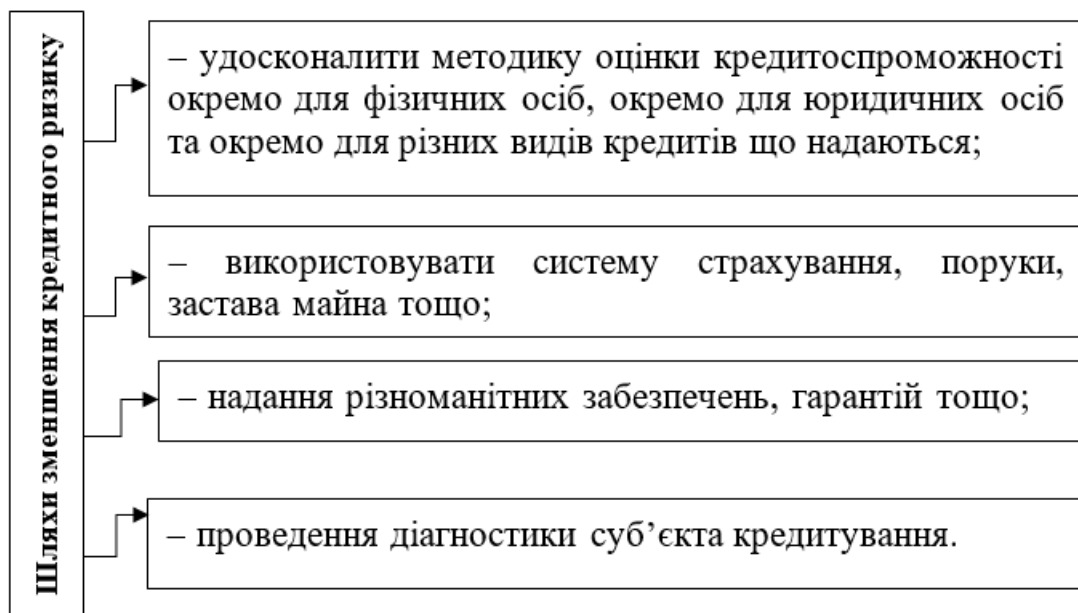

Рис. 3.6. Шляхи зменшення кредитного ризику

Джерело: побудовано автором

Іншою формою ризику депозитної бази є втрати у вигляді упущеної вигоди через необхідність зберігати певний відсоток ресурсної бази в готівці для розрахунково-касового обслуговування. Для банку це неприбуткові

активи. Їх розмір залежить від ряду обставин (довіра до банку, держави) і структури клієнтури банку. Доцільно також враховувати сезонні та місячні коливання грошових потоків.

Депозитний ризик відіграє важливу роль у процесі формування ресурсного потенціалу, оскільки забезпечує формування основної частини ресурсного потенціалу банку. Якщо банківська установа має значні проблеми із залученням коштів фізичних осіб на депозитні рахунки, вона не може розгорнути активні операції, що забезпечують прибутковість.

Чинник розподілу ресурсів також має велике значення. Вважається, що банк має ризиковану депозитну політику, якщо він інвестує 85% або більше своїх депозитів. НБУ знижує цей ризик шляхом запровадження обов'язкового резервування частини залучених коштів залежно від терміну, на який укладено договір.

Запропонована класифікація депозитних ризиків банку наведена на рис. 3.7. [48].

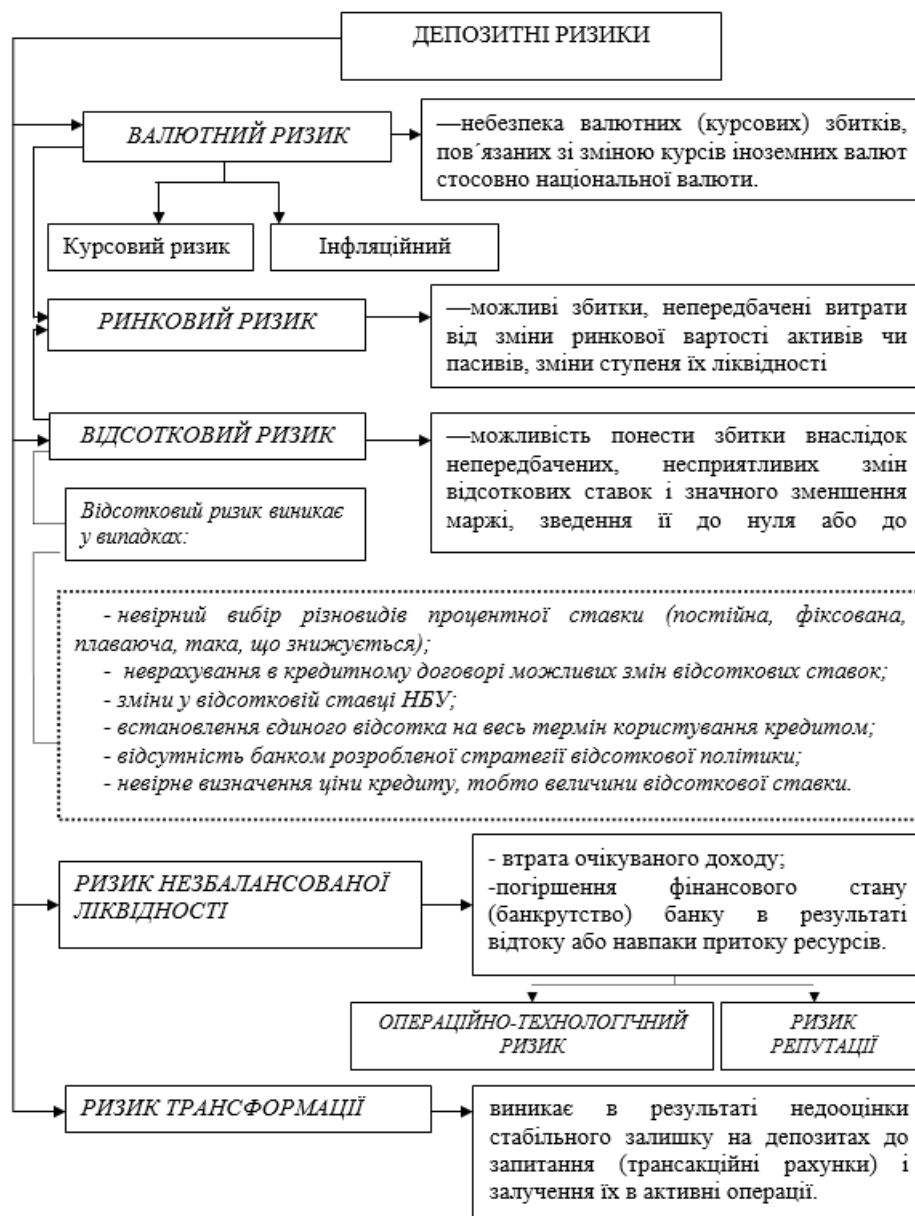

Рис. 3.7. Класифікація депозитних ризиків банку

Джерело: побудовано автором

За класичною методологією депозитний ризик розглядається як частина дослідження категорії ліквідності та дотримання певних стандартів.

Тому до загальноприйнятої класифікації депозитних ризиків банку (див. рис. 3.7) пропонуємо додати:

- ризик незбалансованої ліквідності, що призводить до втрати очікуваного доходу та/або погіршення фінансового стану банку (банкрутство) внаслідок відтоку чи, навпаки, припливу ресурсів через помилкову політику управління ризиками (операційно-технологічний ризик), ризик репутації,

стратегії залучення та розміщення та/або вплив ринкового ризику з точки зору валютного, процентного та цінового ризику;

- ризик трансформації. Остання виникає внаслідок недооцінки стійкого залишку на депозитах до запитання (операційних рахунках) і використання їх для активних операцій. Більше того, у Німеччині використання транзакційних депозитів для кредитних операцій становить від 10% [32].

Перераховані вище фактори та пов'язані з ними види депозитних ризиків можуть негативно впливати на різні об'єкти ризику.

Наслідком такого негативного явища стане зниження прибутковості, ліквідності, платоспроможності та конкурентоспроможності, тому банкам необхідно визначити та розробити шляхи мінімізації депозитних ризиків у найкоротші терміни:

- диверсифікація депозитного портфеля;
- визначення чітких умов депозитного договору;
- внесення змін до депозитної ставки в договорі. [49].

Для оптимізації ресурсної бази та формування ефективного механізму управління необхідно враховувати наступні параметри діяльності банку

- прибутковість - результат оптимальності структури його балансу, як за активами, так і за пасивами, основний параметр для реалізації інтересів власників (акціонерів) банку;

- ліквідність — показник забезпеченості банку ресурсами для його активного інвестування та дотримання «золотого банківського правила», суть якого полягає у дотриманні суми та строків фінансових вимог відповідно до суми та строків своїх зобов'язань; основний фактор, що визначає здатність банку виконувати свої платіжні зобов'язання, що узгоджується з інтересами вкладників і позичальників;

- ризик — показник впливу на процеси формування кінцевого результату банку.

Таким чином, основними принципами побудови оптимального механізму управління ресурсним потенціалом банків, який забезпечить раціональне формування фінансових потоків, є такі [51]:

- 1) відповідність ціновому критерію залучених і розміщених ресурсів;
- 2) збалансованість за сумами та масштабами операцій;
- 3) послідовність щодо термінів;
- 4) адаптивність за критерієм ризику.

Метою управління ресурсним потенціалом банку є збільшення обсягу ресурсної бази для забезпечення потреб підтримки достатньої ліквідності банку та забезпечення його прибутковості на рівні, адекватному динаміці ринкової вартості капіталу.

Засобами досягнення цієї мети в діяльності банків є [49]:

- розрахунок і дотримання обсягу власних коштів, необхідних для забезпечення нормальної роботи банку та його надійності. Пошук шляхів збільшення власного капіталу;
- Формування оптимального складу ресурсів банку відповідно до його потреб і можливостей фінансового ринку. Аналіз вартості ресурсів;
- Збалансована кредитна політика, збалансована за темпами та термінами, що відповідає економічному зростанню. Зменшення частки ризикових (проблемних) активів;
- розробка методів управління ризиками;
- Забезпечення довіри клієнтів до банківської установи шляхом їх інформування про діяльність і послуги банку, спілкування з громадськістю, роз'яснення ситуації та подій.

Механізм формування ресурсного потенціалу банків повинен:

- стосуються лише грошової складової ресурсної бази;
- враховувати обидва способи генерування ресурсів - через створення та мобілізацію. Певна частина власного капіталу банку формується на основі створення (за рахунок використання власного прибутку банку та за рахунок формування резервних фондів) та значної частини пасивів банків (за рахунок

збільшення депозитних коштів як результат грошового примноження). Мобілізація використовується для формування кредитної складової ресурсної бази та певної частини депозитної складової;

- суб'єктом механізму формування ресурсної бази має бути перш за все окремий банк як первинна ланка банківського бізнесу, що будується на цій ресурсній базі.

Виходячи з викладеного, механізм формування ресурсної бази банків слід визначити як комплекс взаємопов'язаних дій, спрямованих на мобілізацію та створення банком достатнього обсягу грошових ресурсів для досягнення поставлених цілей.

З метою вирішення проблеми дефіциту фінансових ресурсів банківські установи можуть [30]:

- отримати рефінансування від НБУ;
- проводити активну депозитну політику шляхом підвищення депозитних ставок;
- отримувати кошти від материнських структур та іноземних компаній.

Для забезпечення надійності та стабільності банків необхідно [27]:

- проводити ресурсну політику, яка була б на рівні, адекватному потребам забезпечення їх стабільності за вартістю, джерелами формування та умовами використання
- звернути особливу увагу на вимоги до ліквідності та достатності капіталу;
- удосконалити технологію оцінки та управління ризиками;
- забезпечити покращення якості кредитного портфеля та скорочення непрацюючих кредитів;
- підвищення обізнаності клієнтів про діяльність банку, що відновить довіру до банківської системи.

Іншими важливими напрямками оптимізації та забезпечення достатнього рівня ресурсного потенціалу банків є [26]:

- запровадження нових перспективних вимог, пов'язаних з достатністю банківського капіталу, які базуються на принципах Базеля III та вимогах Європейського Союзу до банківських установ;
- посилення системи регулювання та контролю за банківськими фінансовими операціями, що здійснюються пов'язаними особами;
- посилення захисту прав кредиторів та банківських установ як позичальників на законодавчому та судовому рівнях;
- підвищення інвестиційної привабливості банків як одного з найнадійніших учасників фондового ринку.

Важливим елементом політики НБУ щодо мобілізації ресурсів є розробка рекомендацій щодо формування ресурсної бази.

Для забезпечення ефективної діяльності українським банкам необхідно проводити активну політику залучення фінансових ресурсів. Для більш ефективного управління депозитними ресурсами комерційним банкам необхідно вирішити такі завдання, як показано на рисунку 3.8.

Рис. 3.8. Депозитна політика банку

Найефективнішим стимулом для покращення діяльності банків із мобілізації ресурсів на фінансовому ринку є гнучка депозитна політика. Останній включає такі заходи [25]:

- пропозиція високих процентних ставок за депозитами для захисту коштів від інфляційного знецінення;
- надання відносно дешевих (порівняно з ринковими) кредитів вкладникам під заставу вкладів;

- забезпечення високої гарантії надійності розміщення акумульованих коштів;

- наявність достовірної інформації про діяльність комерційних банків для того, щоб вкладники могли самостійно оцінити ризик майбутніх доходів.

Таким чином, до напрямів збільшення депозитних ресурсів банку слід віднести

- розробка нових видів депозитів, які б відповідали зростаючим потребам клієнтів;

- удосконалення порядку та методів сплати відсотків;

- використання різних видів цінних паперів;

- підвищення якості обслуговування клієнтів;

- гнучка цінова політика [27].

Необхідно ширше використовувати строкові вклади з додатковими вкладами, а також зменшити обмеження щодо здійснення платежів за кошти, що знаходяться на депозитних рахунках.

Комерційним банкам при залученні вкладів слід звертати увагу не тільки на цінові методи, а й на нецінові методи, зокрема рекламу, спрощене та швидке обслуговування клієнтів, розширення асортименту послуг, які пропонує банк, додаткові види безкоштовних послуг, розміщення відділень у м. місця, максимально наближені до клієнтів, і коригування графіка роботи під потреби клієнтів.

Для забезпечення якісного управління депозитними ресурсами комерційним банкам необхідно вирішити наступні завдання [26]:

- визначити найбільш прибуткових клієнтів, визначити кількість клієнтів, яких необхідно залучити для збереження заданого обсягу депозитної бази; працювати над залученням найбільш прибуткових потенційних клієнтів, але продовжувати утримувати старих клієнтів;

- проводити гнучку цінову політику в розрізі індивідуальних клієнтів, розвивати інформаційно-аналітичну систему підтримки прийняття рішень при формуванні депозитного портфеля.

Міжбанківське кредитування — ще одне джерело поповнення ресурсів комерційного банку, яке, як правило, носить короткостроковий характер. Загальний обсяг міжбанківських ресурсів, отриманих комерційним банком, обмежений обсягом власних ресурсів банку. Комерційні банки можуть залучати кошти в інших банків та Національного банку України.

Найважливішим кроком для покращення ресурсної бази банків є підвищення довіри до банківської системи в цілому, як з боку населення, що сприятиме збільшенню обсягів залучених коштів у довгостроковій перспективі, так і з боку іноземних інвесторів, що відкриє доступ до більш дешевих іноземних ресурсів.

Важливим залишається впровадження нових банківських послуг. Ресурсна база відіграє вирішальну роль у створенні, ефективній діяльності та розвитку банків, нарощування якої призводить до зростання ресурсного потенціалу всієї банківської системи України.

Підвищення ефективності функціонування банківської системи у сфері формування ресурсної бази є передумовою мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів країни, а отже стимулювання інвестиційних можливостей та економічного зростання. Оптимізація процесу формування ресурсної бази комерційних банків є важливою складовою зміцнення стабільності кредитної системи країни, підвищення довіри до неї з боку інвесторів, вкладників і кредиторів, підвищення її ролі в стимулюванні збалансованого розвитку секторів економіки.

Висновки по розділу 3.

1. У сучасних умовах ефективне управління ресурсним потенціалом банку значною мірою залежить від факторів, що впливають на діяльність і методи залучення ресурсів, як власних, залучених, так і позикових. До факторів, що впливають на створення ресурсного потенціалу, належать: неконтрольовані, частково контрольовані та внутрішньосистемні.

2. Найбільш вагомими негативними факторами, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом банківських установ, є низький рівень капіталізації банківського капіталу (як і ринкової капіталізації акціонерного капіталу), відсутність механізму блокування впливу зовнішніх чинників на діяльність банку на ринку банківських послуг, зокрема політичних, війни, інфляції тощо.

3. Удосконалений механізм управління та контролю ресурсного потенціалу включає елементи інтегрованого підходу до управління ресурсами банку.

4. Процес управління та контролю ресурсного потенціалу банку повинен бути спрямований на вирішення комплексу таких завдань:

- визначення оптимального обсягу залучення ресурсів комерційними підрозділами банку виходячи з цілей максимізації прибутку.
- встановлення цінових орієнтирів для всіх підрозділів банку, які залучають та розміщують ресурси;
- контроль за ризиком незбалансованої ліквідності та процентним ризиком банку.
- Аналіз доходів і витрат;
- аналіз ризиків, пов'язаних з формуванням та управлінням ресурсним потенціалом банків.

5. Важливу роль відіграє система контролю та регулювання формування ресурсного потенціалу банків, яка може мати такі форми: ретроспективний; поточний; перспективний.

6. Ризики, що виникають у процесі формування та зростання банківських ресурсів, в основному пов'язані із залученим ресурсним потенціалом.

7. Важливим завданням у процесі управління ризиками є виявлення ризиків (визначення їх типу та характеристик), мінімізація, уникнення або повна їх нейтралізація. Ефективне управління ризиками впливає на

рентабельність банку, дохідність, рентабельність і конкурентоспроможність на ринку, підвищує його рейтинг і ресурси.

8. Для забезпечення якісного управління депозитною базою комерційним банкам необхідно вирішити наступні завдання: - визначити найбільш прибуткових клієнтів, тобто тих, які забезпечуватимуть більшу стабільність депозитної бази та вищий залишок на рахунках; - визначити кількість клієнтів, яких необхідно залучити для підтримки заданого обсягу депозитної бази; - працювати над залученням найбільш вигідних потенційних клієнтів, але продовжувати утримувати колишніх клієнтів; - проводити гнучку цінову політику індивідуально для окремих клієнтів.

Таким чином, комплексний підхід до управління ресурсним потенціалом банку сприятиме максимізації фінансових результатів, зниженню ризиків, контролю ліквідності. Кожен із запропонованих блоків доповнює один одного, тому банки повинні застосовувати їх у своїй практиці не окремо, а спільно. Іншими словами, має бути забезпечена єдність усіх аспектів управління ресурсним потенціалом банку.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз економічної літератури дав змогу систематизувати існуючі підходи до тлумачення таких понять:

- Ресурсний потенціал – це максимум ресурсів, які банк може залучити на фінансовому ринку. Це залежить від монетарної політики центрального банку, стану фінансового ринку та здатності банку купувати та викуповувати на ньому ресурси, а також від якості активів. При цьому розмір капіталу банку є фактором, що забезпечує створення ресурсного потенціалу та його розширення.

- Ресурсна база - це сукупність банківських ресурсів, які банк мобілізував на фінансовому ринку і які знаходяться в його розпорядженні на певний момент часу. Ресурси комерційного банку – це сукупність грошових

коштів, які знаходяться у розпорядженні банку і використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.

2. Інструменти управління ресурсним потенціалом банку визначають сукупність форм, методів, способів і засобів мобілізації ресурсів для досягнення поставлених цілей з урахуванням оптимального співвідношення між прибутковістю, ліквідністю та ризиком, які є визначальними факторами оцінки фінансової діяльності банку. стабільність і надійність.
3. Основним джерелом банківських ресурсів є залучені кошти, частка яких у середньому по банківській системі України становить 80% від загального обсягу ресурсів, а решта – власний капітал.
4. Структура пасивів українських банків у 2017-2022 роках залишається стабільною з позитивними тенденціями, а саме зростанням частки пасивів банків порівняно з капіталом банків. Дані свідчать про те, що українські банки активно залучають фінансові ресурси.
5. Зобов'язання платоспроможних банків за квартал 2023 року зросли на 1,8%, в основному за рахунок збільшення коштів населення та бізнесу. Частка коштів клієнтів у структурі зобов'язань зросла на 0.7 відсоткових пунктів до 92.4% переважно за рахунок приросту коштів фізосіб. Натомість частка коштів бюджету скоротилась на 0.8 в. п.
6. Проведений аналіз стану ресурсного потенціалу в АТ КБ "ПриватБанк" довів, що:
 - Залучені ресурси в АТ КБ ПриватБанк станом на 2022 рік коштів клієнтів було збільшено у 2 рази в порівнянні з 2019 роком, це відбулося за рахунок депозитів до запитання як фізичних так і юридичних, але строкові вкладення фізичних осіб були зменшені на 12,0% в порівнянні з 2019 роком, юридичних осіб було збільшено на 25,0%. Відносно вкладів юридичних осіб слід визнати позитивним результатом для банку.

– Відносно розподілу коштів клієнтів за галузями економіки станом на 2019-2022 роки, то найбільшу питому вагу у залучених ресурсах складають вклади фізичних осіб. В середньому вони складають 74,0%.

– Щодо формування власного капіталу як одного із основних ресурсів, Приватбанком було сформовано 15-20% загальної потреби в ресурсах для забезпечення своєї діяльності за період що досліджувався. Банк мав достатній рівень капіталу, норматив адекватності регулятивного капіталу складав 28,09% при нормі >10%.

7. Проведений аналіз щодо оцінки ефективності формування та управління ресурсним потенціалом АТ КБ "ПриватБанк" довів, що банк мав високу ділову активність у формуванні власного капіталу та депозитної політики. Проте динаміка обсягу депозитів розміщених у кредити за 2022 р. складала 15,0% це низький показник в порівнянні з 2019 роком (26,4%) , який вказує що у кредитуванні банком немає прийняття існуючого ризику.

8. Найбільш вагомими негативними факторами, що впливають на формування та управління ресурсним потенціалом банківських установ, є низький рівень капіталізації банківського капіталу (а також ринкової капіталізації акціонерного капіталу), відсутність механізму блокування впливу зовнішні чинники на діяльність банку на ринку банківських послуг, зокрема політичні, війна, інфляція тощо. Удосконалений механізм управління та контролю ресурсним потенціалом передбачає елементи комплексного підходу до управління ресурсами банку, із застосуванням основних блоків.

Одним з найбільш частіших ризиків є кредитний, який знижує прибутковість банку, ефективність управління залученим потенціалом.

Для зниження кредитного ризику банківським установам доцільно - удосконалити методику оцінки кредитоспроможності окремо для фізичних осіб, окремо для юридичних осіб та окремо для різних видів кредитів, що надаються; - використовувати систему страхування, гарантій, застави майна тощо; - надання різноманітних гарантій, гарантій тощо; - проведення діагностики суб'єкта кредитування.

Для якісного управління депозитною базою комерційні банки повинні вирішити такі завдання: - визначити найбільш прибуткових клієнтів, тобто тих, які забезпечуватимуть більшу стабільність депозитної бази та вищий залишок на рахунку; - визначити кількість клієнтів, яких необхідно залучити для підтримки заданого обсягу депозитної бази; - проводити роботу із залучення найбільш вигідних потенційних клієнтів, але продовжувати утримувати колишніх клієнтів; - проводити гнучку цінову політику індивідуально для окремих клієнтів.

Отже, комплексний підхід до управління ресурсним потенціалом банку дасть можливість досягти максимального фінансового результату, знизити ризики, контролювати ліквідність. Кожен із запропонованих блоків доповнює один одного, тому банкам у своїй практиці необхідно застосовувати їх не окремо, а спільно. Тобто має бути забезпечена єдність усіх аспектів діяльності з управління ресурсним потенціалом банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. М. Комплексна оцінка достатності ресурсного потенціалу банку / К. М. Азізова // Бізнес Інформ. - 2014. - № 1. - С. 236-241. http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_1_45
2. А. Пушак, Н. Шевченко Особливості формування та управління ресурсами банків в сучасних умовах. Економічний вісник Донбасу № 3(69), 2022. С. 36-40 <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/189426/05-Pushak.pdf?sequence=1>
3. Волкова В., Іноземцева Е. Концептуальні засади удосконалення формування ресурсного потенціалу банку. Донецький національний університет. Журнал Економіка і організація управління Випуск №4 (32) 2018. <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/6575>
4. Аналітичний огляд банків України: <http://banko.rgafo.com/ubqrdf> .

5. Рац О.М, Береговий В.О. Удосконалення методики оцінювання достатності ресурсного потенціалу банку. Електроний журнал Гроші. Фінанси і кредит, Випуск 25 (2018) С. 753-757

6. Вартість строкових депозитів за даними статистичної звітності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sectorfinancial>

7. Євдокимова Н. В., Ткаченко І.С. Моделювання депозитної політики банку в умовах поведінкової економіки. Колективна монографія: Стратегії економічного розвитку: мікро- та макроекономічні рівні. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 348 с

8. Еш С., Ляховецька В. Депозитна політика банків та інструменти її реалізації. https://C:/Users/Acer/Downloads/Nvmgu_eim_2016_17_29.pdf 81.

9. Формування депозитної політики комерційних банків в системі управління банківськими ресурсами. StudFiles. <https://studfile.net/preview/8066697/page:4/>

10. Вкладники розчарувалися в банках. Джерело: Мінфін. 15 листопада 2017: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XKJQL7Njgt8J:https://minfin.com.ua/2017/11/15/30946828/+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.

11. Волкова В.В. (2018) Концептуальні засади удосконалення формування ресурсного потенціалу банку// Економіка і організація управління № 4 (32) 2018 С. 56-64 [file:///C:/Users/User/Downloads/6575-Текст%20статті-13206-1-10-20190528%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/6575-Текст%20статті-13206-1-10-20190528%20(1).pdf)

12. Грошово-кредитна та фінансова статистика: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127

13. Декрет Кабінету Міністрів України “ Про систему валютного регулювання і валютного контролю” Джерело: Офіційний сайт НБУ : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0370-97>

14. Довгань Ж. М. Ресурси комерційного банку: формування та управління Київ – 2018
http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19906/1/Довгань_автореф_канд.pdf
15. Дрогоруб І. В. Взаємозв'язок дефініцій «фінансові ресурси банку», «ресурси банку», «ресурсна база банку» / І. В. Дрогоруб // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» 2014. – Випуск 25. – С. 104–108.
<https://ecj.ua.edu.ua/articles/2014/n25/19.pdf>
16. Коваленко В. В. Депозитна політика банків України: реалії та розвиток на майбутнє. Електронне наук. фахове видання: Глобальні та національні проблеми економіки. 2020. № 4. С. 834–837.
<http://globalnational.in.ua/archive/4-2015/177>
17. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III Джерело: Верховна Рада України //:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
18. Закон України “Про Національний банк України”// Джерело: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
19. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII. Джерело: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 5-6, ст.48. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1797-19>
20. Ігнатишин М.В. (2017) Ресурсна база комерційних банків та її роль у механізмі розвитку банківського бізнесу// Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. Випуск 1(7). С. 205-209
[https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2017_Issue_1\(7\)_205-209.pdf](https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2017_Issue_1(7)_205-209.pdf)
21. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368, та до

постанови Правління НБУ від 19.11.2015 № 806 "Про розрахунок банками України нормативу капіталу з урахуванням кредитного ризику" Офіційний сайт НБУ: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

22. Ковбасюк Т. Депозитні ризики у банківській діяльності: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/435>.

23. Рушишин Н.М., Милян І.І. Сучасний стан та напрями розвитку депозитної діяльності банків України. 2019. http://visnykonu.od.ua/journal/2019_24_2/22.pdf

24. Концептуальні засади удосконалення формування ресурсного потенціалу банку Економіка і організація управління •№ 4 (32) 2018 <file:///C:/Users/User/Downloads/6575-Текст%20статті-13206-1-10-20190528.pdf>

25. Коваленко В.В. Депозитна політика банків України: реалії та розвиток на майбутнє. Глобальні та національні проблеми економіки, 2015. № 4. <http://global-national.in.ua/issue-4-2015>

26. Сергєєва О.С. Використання системного підходу в аналітичному забезпеченні управління грошовими потоками банків. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. №9. Частина 2. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/87.pdf.

27. Михальчинець Г.Т. Сучасні тенденції розвитку депозитного ринку України. Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА». 2018. №241. С. 277-285. <http://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2018/05/Михальчинець-Г.Т.pdf>.

28. Мельничук Н.Ю., Ковальчук С.С. Депозитна діяльність банківських 80 установ у контексті формування їхньої ресурсної бази Н.Ю. Мельничук, С.С. Ковальчук — 2020. URL : http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2020/1_67_2020/28.pdf

29. Мироненко М.Ю. (2018) Причорноморські економічні студії// Напрями забезпечення ефективного процесу формування ресурсної бази банків, Випуск 25. 2018. С. 164-169 , http://bses.in.ua/journals/2018/25_2018/36.pdf

30. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. 3-тє вид. Київ: КНЕУ, 2018. 608 с.
31. Онищенко Ю.І. Проблеми формування ресурсної бази банків України серія Економічні науки
<https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/284>
32. Онопрієнко Ю. Ю. (2017). Систематизація підходів до визначення сутності категорій "фінанси банку" та "фінансові ресурси банку". Бізнес Інформ. № 7. С. 236-240. https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2017&abstract=2017_07_0&lang=ua&stqa=36 Огляд банківського сектору/ листопад 2023
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf?v=5
33. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
34. Основні показники діяльності банків. Міністерство фінансів
<https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
35. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: сумарні пасиви українських комерційних банків
<https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/>
36. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Постанова Правління НБУ від 03.12.2003 № 516 : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.
37. Показники банківської діяльності:
<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
38. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція НБУ від 28 .08.2001 № 368.: www.zakon.rada.gov.ua.
39. Постанова 25.05.2017 № 42 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Джерело: Правління НБУ.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-17>.

40. НБУ імплементує анонсовану зміну в розрахунку обов'язкових резервів для посилення конкуренції банків за строкові депозити населення
<https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-implementuye-anonsovanu-zminu-v-rozrahunku-obovyazkovih-rezerviv-dlya-posilennya-konkurenciyi-bankiv-za-strokovy-depoziti-naselennya>

41. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства "Приват Банк" за 2019 рік
<https://static.privatbank.ua/files/Richnij+zvit+za+2019rg..pdf>

42. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства "Приват Банк" за 2020
https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2021.03.15_Zvit_Last_n.pdf

43. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства "Приват Банк" за 2021 https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf

44. Річний фінансовий звіт Публічного Акціонерного Товариства "Приват -Банк" за 2022 https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf

45. Рац О.М. Шляхи удосконалення організаційного забезпечення управління економічною безпекою банку / О.М. Рац // Ефективна економіка. 2017. № 5. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5589>.

46. Співак С.І. Депозитна політика комерційних банків / <http://archive.nbuv.gov.ua>

47. Стельмах А. А. Депозити банку як інвестиційний ресурс економічного розвитку (на прикладі АТ «Державний ощадний банк України») : кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю „072 — фінанси, банківська справа та страхування“ / А. А.Стельмах. — Тернопіль: ТНТУ, 2021. — 84 с. <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/36753>

48. Теоретичні аспекти впливу якості ресурсної бази на фінансову стійкість банку Наталія Данік International Science Journal of Management, Economics & Finance 2022; 1(5): 10-16
<file:///C:/Users/User/Downloads/j.isjmef.20220105.02.pdf>

49. Тітієвська О. Механізм регулювання ризиків депозитних

операцій

банків

:

http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/25206.doc.htm.

50. Землячов С. В. Сутність, джерела формування та значення ресурсної бази комерційних банків / С. В. Землячов // Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2009_3/Magazine_03_09_st12_p68-74.pdf

51. Указ Президента «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» від 10.09.1998 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98>

52. Чиж Н. М. (2017). Ефективність формування та використання ресурсів комерційних банків України. Економічний форум. № 2. С. 337-343.